

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

T. C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eskişehir
T. C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

AMME ALACAKLARININ CEBREN TAHSİLİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayla YÖRÜK

Danışman : Doç. Dr. Fethi HEPER

Eskişehir, 1986

Alınan Üzerine
Merkez Kütüphane

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR VIII
GİRİŞ 1

Birinci Bölüm

AMME ALACAKLARININ
TAHSİLİNDE GENEL ESASLAR,
TAHSİLİ EMVAL KANUNU
DEVRESİ VE 6183 SAYILI
KANUNUN ÇIKARILMASI

Birinci Kısım

AMME ALACAKLARININ
TAHSİLİNDE GENEL
ESASLAR VE
KONUYA İLİŞKİN TANIMLAR

I. <u>AMME ALACAKLARININ CEBREN TAHSİLİNDE GENEL</u>	
<u>ESASLAR.</u>	5
II. <u>AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN TANIMLAR.</u>	7
1. AMME ALACAĞI.	7
2. AMME BORÇLUSU	8
3. ALACAKLI AMME İDARESİ VE TAHSİL DAİRESİ . .	8

İ k i n c i K ı s ı m

A M M E A L A C A K L A R I N I N
T A H S İ L İ N D E T A H S İ L İ
E M V A L K A N U N U D E V R E S İ
V E 6 1 8 3 S A Y I L I K A N U N

I. <u>AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNDE TAHSİLİ EMVAL</u>	
<u>KANUNU DEVRESİ</u>	9
II. <u>AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN.</u>	12
1. 6183 SAYILI KANUNUN ÇIKARILMASINDAN	
GÜDÜLEN AMAÇ.	12
2. AMME ALACAKLARININ TAHSİLİ HAKKINDAKİ	
KANUNUN KAPSAMINA GİREN VE DIŞINDA	
KALAN KAMU ALACAKLARI	15
3. AMME ALACAĞININ TAHSİLİNDE TAKİP	
EDİLECEK SIRA	17

İ k i n c i B ö l ü m

A. A. T. U. H. K. H Ü K Ü M L E R İ
Ç E R Ç E V E S İ N D E A M M E
A L A C A K L A R I N I N
C E B R E N T A H S İ L İ

B i r i n c i K ı s ı m

A. A. T. U. H. K. A L A C A K L A R I N
C E B R E N T A H S İ L İ A Ş A M A S I
V E Y Ö N T E M L E R İ

I. <u>A.A.T.U.H.K. ALACAKLARIN CEBREN TAHSİLİNDE</u> <u>SÜRELER.</u>	20
1. AMME ALACAKLARININ ÖDEME ZAMANLARI.	21
2. AMME ALACAKLARININ ÖZEL KANUNLARINDA BELİRTİLEN ÖDEME ZAMANLARI.	21
A. <u>Gelir Vergisi.</u>	21
B. <u>Kurumlar Vergisi</u>	23
C. <u>Katma Değer Vergisi.</u>	24
D. <u>Emlâk Vergisi.</u>	25
E. <u>Veraset ve İntikal Vergisi</u>	26
F. <u>Motorlu Taşıtlar Vergisi</u>	26
G. <u>Taşıt Alım Vergisi</u>	27
H. <u>Damga Vergisi.</u>	27
I. <u>Vergi Cezaları</u>	27

İ. <u>Para Cezaları</u>	28
J. <u>İkmalen ve Re'sen Salınan Vergilerde</u> <u>Ödeme Zamanı</u>	28
II. <u>AMME ALACAĞININ CEBREN TAHSİLİ AŞAMASI</u>	30
1. AMME BORÇLUSUNUN TAHSİL DAİRESİNE TEMİNAT GÖSTERMESİ VE TEMİNATIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ .	31
A. <u>İnceleme Elemanlarının İsteği Üzerine</u> <u>Teminat İstenmesi</u>	31
B. <u>Kanunun Öngördüğü Hallerde İdarece</u> <u>Teminat İstenmesi Yerine Re'sen</u> <u>İhtiyati Hacze Gidilmesi</u>	33
C. <u>Tecil Talebinde Bulunulmasında Teminat</u> <u>İstenmesi</u>	34
D. <u>Teminat Gösterilebilir Kıymetler</u>	36
E. <u>Teminatın Paraya Çevrilmesi</u>	37
2. <u>ŞAHSİ KEFİL GÖSTERİLMESİ VE KEFİLİN TAKİBİ</u> .	39

İ k i n c i K ı s ı m

A M M E A L A C A K L A R I N I N
T A H S İ L İ N D E H A C İ Z A Ş A M A S I ,
İ F L A S Y O L U İ L E
T A K İ P V E K O N K O R D A T O

I. <u>AMME ALACAĞININ HACİZ YOLU İLE TAKİBİ</u>	42
---	----

1. ÖDEME EMRİ SAFHASI.	43
A. <u>Ödeme Emri</u>	43
B. <u>Yabancı Ülkelerdeki Borçlulara Ödeme Emri Tebliği</u>	44
C. <u>İlân Yolu İle Tebliğ</u>	45
D. <u>Ödeme Cetveli</u>	46
E. <u>Borçluya Ait Mallar Üçüncü Sahısların Elllerinde Bulunursa</u>	47
F. <u>Ödeme Emrine Karşı Dava Açılması</u>	48
G. <u>Mal Bildirimi</u>	49
H. <u>Mal Bildiriminde Bulunulmaması Hali</u>	51
I. <u>Mal Edinme ve Mal Artırma</u>	53
2. HACİZ	54
A. <u>Hacze Konu Mallarda İstihkak İddiaları</u>	58
a. Mal Borçlunun Elindeyse	59
b. Mal Üçüncü Kişinin Elinde Bulunuyorsa	61
c. İstihkak Davalarında Yetkili ve Görevli Mahkeme ve Usul Hükümleri	63
B. <u>Amme İdareleri Arasında Hacze İstirak</u>	64
C. <u>Haczedilemeyecek Mallar</u>	65
D. <u>Haczi Özellik Arzeden Mal ve Gelirler</u>	70
a. Kısmen Haczedilebilen Gelirler.	70
b. Yetişmemiş Mahsullerin Haczi.	71

E. <u>Çesitli Malların Haciz Şekli ve Satışı</u>	71
a. Menkul Malların Haciz ve Satışı	71
aa. Menkul Malın Haciz İşlemleri.	72
bb. Haczedilen Malların Değerlenmesi ve Korunması.	73
cc. Satış İşlemleri	75
b. Gayrimenkul Malların Haciz ve Satışı.	77
aa. Haciz İşlemleri	77
bb. Haczedilen Gayrimenkullere Değer Biçilmesi	79
cc. Satış İşlemleri	79
F. <u>Haczin Sonuçları</u>	82
a. Haczedilen Mal Üzerinde Borçlunun Tasarrufu	82
b. Haczedilen Mal Üzerinde Üçüncü Şahısların Elde Edecekleri Haklar	82
c. Malların Paraya Çevrilmesi.	83
d. Aciz Hali	83
II. <u>İFLAS YOLU İLE TAKİP VE KONKORDATO</u>	84
1. BORÇLUNUN İFLASININ İSTENMESİ	84
2. KONKORDATO.	87
S O N U Ç	89
F A Y D A L A N I L A N K A Y N A K L A R	94

K I S A L T M A L A R

- A.A.T.U.H.K. : Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
- V.U.K. : Vergi Usul Kanunu
- İ.İ.K. : İcra İflâs Kanunu
- M.K. : Medeni Kanun
- B.K. : Borçlar Kanunu
- T.T.K. : Türk Ticaret Kanunu
- T.C.K. : Türk Ceza Kanunu
- K.V.K. : Kurumlar Vergisi Kanunu
- K.D.V. : Katma Değer Vergisi Kanunu
- V.İ.V.K. : Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu
- M.T.V.K. : Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu
- T.A.V.K. : Taşıtlar Alım Vergisi Kanunu
- Gi.V.K. : Gider Vergisi Kanunu
- D.V.K. : Damga Vergisi Kanunu
- B.G.K. : Belediye Gelirleri Kanunu
- İ.Y.U.K. : İdari Yargılama Usulü Kanunu

G İ R İ Ş

Amme alacaklarının takip ve tahsilindeki prensipleri genel esasta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi amme alacağını ödemekle mükellef olanlara ödeme bakımından her türlü kolaylığı sağlamaktır.

İkincisi ise, amme idarelerine ait alacakları güvence altına alarak bunların kolay ve seri bir şekilde tahsilini sağlamaktır.

Ancak bu iki esastan hareket ederken özel hukuk sahasındaki cebren alacak tahsili ile, amme hukukunda söz konusu olan tahsil imkânlarının farklı olduğu gözönünde tutulmalıdır.

Vergi alacağı, Anayasal bir ilke olan "kanunsuz vergi olmaz" prensibine bağlı olarak ancak kanunla doğabilir. Öysa özel hukukta borç alacak ilişkisi temelinde

taraflar arasında eşitlik esasının geçerli olduğu Borçlar Hukuku ilkeleri uyarınca yapılan işlemler sonucu doğar(1).

Amme hukuku, amme düzeni ve çıkarları ile ilgilidir.

Özel hukukta da amme düzeni önemli olmakla birlikte kişisel haklar ve çıkarlar ön plânda gelmektedir.

Amme hukukunda amme düzeni sözkonusu olduğundan Devletle fertler arasında eşitlikten söz etmeye imkân yoktur. Amme hukuku sahasında fertler ile devlet arasındaki ilişkilerde devletin üstünlük ve otoritesi sözkonusudur. Devletin belirli bir yaptırım gücü vardır.

Özel hukuk sahasında ise fertlerin eşit hak talepleri geçerlidir. Fertler arasında bir eşitlik sözkonusudur.

İşte bu nedenle devletin vergi ve benzeri amme alacaklarına uygulanan usul hukuku ile, kişilerin birbirleri arasındaki ekonomik ilişkilerden doğan alacaklarına uygulanan usul hukuku birbirinden farklı olmaktadır.

Ancak Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve İcra İflas Kanunu borçlunun borcunu zamanında isteyerek ödememesi durumunda izlenecek olan zorla tahsil

---

(1) Mehmet ŞİRİN, Vergi Hukukunda ve Özel Hukukta Alacağın Cebren Tahsili, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1975, s.1.

yöntemlerini kapsarlar ve büyük ölçüde birbirlerine benzerler.

"İcrai takibat alacaklı ve borçlu arasındaki anlaşmazlığın son safhasını teşkil eder, bu safhanın her iki taraf için de sıkıntı yarattığı açıktır.

Borçlu alacaklı tarafından resmi yollarla takip edilmektedir, dolayısıyla borçlu için memnuniyet verici olmayan bir durum ortaya çıkmıştır.

Bu durum hem İcra İflas Kanunu, hem de Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uygulamalarında benzerlik göstermektedir."(2)

Her iki kanun arasında benzerlik ve ayrılık gösteren diğer noktaları kısaca şu şekilde inceleyebiliriz.

İcra ve İflas Kanunu 6183 sayılı Kanuna göre daha kapsamlıdır ve daha fazla maddeyi içermektedir.

İcra ve İflas Kanununda kişilerin haklarını aramaları gereklidir. Kişi başvurusunu yaptıktan sonra takip işlemleri başlayacaktır. Oysa A.A.T.U.H.K. borcunu ödeme-
yen mükelleflere derhal uygulanmaktadır.

Amme hukuku ve özel hukukta cebren tahsil farklılık arz etmektedir.

---

(2) İlhan ÖZER, Kamu Alacaklarının Tahsili Teorisi ve Türkiye'de Uygulaması, Ankara, 1979, s.170.

Bilindiği gibi, özel hukuk sahasında bir alacaklıyı, borçlunun alacak tahsil edildikten sonraki ekonomik durumu ilgilendirmez. Kamu maliyesi yönünden borçlu amme idarelerinin devamlı gelir kaynağını teşkil eder ve borçluların borç ödentikten sonraki ekonomik durumlarının gözönüne alınması önemli bir husus teşkil eder. Bu nedenle amma alacağının tahsilinde mükelleflere ödeme yönünden çeşitli kolaylıklar sağlanması yerinde bir davranış olacaktır.

İşte amme alacağının mahiyet itibariyle özel hukuk ilişkilerinden doğan alacaklardan farklı olması, özel bir takip usulünün geliştirilmesini gerektirmiştir.

Bu noktadan hareketle 5 Ağustos 1909 tarihinde 23 maddeli Tahsili Emval Kanunu, 21.7.1953'te de Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Ancak Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun çıkarılması ile, Tahsili Emval Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla halen memleketimizde yürürlükte olan amme alacaklarının tahsil esasları sözkonusu "Amme Alacaklarının Tahsili Hakkında Kanun" da toplanmıştır.

Birinci Bölüm

AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNDE
GENEL ESASLAR, TAHSİLİ EMVAL
KANUNU DEVRESİ VE 6183 SAYILI
KANUNUN ÇIKARILMASI

Birinci Kısım

AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNDE
GENEL ESASLAR VE
KONU YA İLİŞKİN TANIMLAR

I. AMME ALACAKLARININ CEBREN TAHSİLİNDE GENEL ESASLAR

"Amme alacaklarının özellikle vergilerin tahsili, devlet hizmetlerinin finansmanını temin eden işlemlerin nihai hedefini teşkil eder. Mükelleflerin gerek kendi rızaları ile borçlarını ödemeleri, gerekse amme alacaklarının cebren tahsil edilmeleri, bazı özel prensipleri

kapsamaktadır. Bu prensipler arasında kolaylık, ucuzluk, sürat ve emniyet içinde amme alacağının tahsili önde gelmektedir."(3)

Mükelleflere amme alacağının taksitlere bağlanması, posta ve bankalar aracılığı ile ödeme yöntemlerinin kabul edilmesi, af, terkin gibi kolaylıklar sağlanırken amme alacağının tahsilini tehlikeye düşürülmemesi de başlıca amaçlar içinde yer alır.

"Ayrıca amme alacaklarının tahsili sırasında mükellefler ile vergi idaresinin ilişkilerinin bozulmaması önemli bir konudur. Tahsilatı sağlayan hükümler mevcut sosyal ve ekonomik düzeni bozmamalı, mükellef yönünden işin tasfiyesini gerektirecek yıpratıcı ve yıkıcı maddeler taşımamalıdır."(4)

Amme gelirleri içinde önemli bir yer tutan vergilerin ülke ekonomisi içindeki yeri ve önemi, gelişmeye olan katkısı modern toplum anlayışı içerisinde bireylere iletilmelidir. Amme gelirlerinin toplandığı bu havuz içinde her birey kendine düşen kadarını vermeyi iyi bir vergilendirme ahlâkı içinde benimsemeli, vergi idaresi ile mükellef arasındaki iletişim iyi sağlanmalıdır. Sosyal ve ekonomik düzen bozulmadan vergi adaleti ilkesi çerçeve-

---

(3) A.g.e., s.135.

(4) A.g.e., s.135.

sinde her mükellef vergi borcunu ekonomik gücü ve kanuni oran ve hükümler çerçevesinde yerine getirmelidir.

II. AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN TANIMLAR

Amme alacağının cebren tahsili konusuna geçmeden önce konularımız içinde adı sık sık geçen amme alacağı, amme borçlusunu, alacaklı amme idaresi ve tahsil dairesi terimlerini açıklamak yerinde olacaktır.

1. AMME ALACAĞI

Amme alacağı terimi "devlete, vilayet hususi idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacakları ile, bunların takip masrafları hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur."(5) denilmek suretiyle 6183 sayılı Kanunun 1. maddesinde açıklanmıştır.

Buna göre öncelikle alacağın devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait olması gerekir. Bu idarelere

---

(5) R.G. T. 28.7.1953, No: 6183, s.8469.

ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası asli amme alacakları içinde yer alır.

Asli amme alacaklarının kanunlarda belirlenen ödeme dönemleri içerisinde ödenmemesinden dolayı işleyen gecikme zammı, faiz, pişmanlık zammı fer'i amme alacaklarıdır.

Yukarıda tanımda belirlenen amme alacakları cebren tahsil aşamasına geldiğinde yapılan zor kullanma, ilan, haciz, hacizli malların nakli, muhafazası gibi masraflar için 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

2. AMME BORÇLUSU

6183 sayılı Kanunun 3. maddesinde amme borçlusu; "amme alacağını ödemek mecburiyetinde olan hakiki ve hükmi şahısları ve bunların kanuni temsilci veya mirasçı-larını ve vergi mükelleflerini, vergi sorumlusunu, kefilini ve yabancı şahıs ve kurumlar temsilcilerini ifade eder." (6) şeklinde tanımlanmaktadır.

3. ALACAKLI AMME İDARESİ VE TAHSİL DAİRESİ

Alacaklı amme idaresi terimi 6183 sayılı Kanunun 3. maddesinde "devleti, vilayet hususi idarelerini ve

ve belediyeleri ifade eder."(7) şeklinde tanımlanmıştır.

Tahsil dairesi ise, kanunu uygulamakla görevli vergi dairesi, bu dairede görev üslenen servisler ve memurlar olarak tanımlanabilir.

Amme alacaklarının tahsili konusunda gerekli tanımları verdikten sonra şimdi ülkemizde bu amaca yönelik olarak uygulanan çeşitli kanunları ele alabiliriz.

İ k i n c i K ı s ı m

A M M E A L A C A K L A R I N I N T A H S İ L İ N D E T A H S İ L İ E M V A L K A N U N U D E V R E S İ V E 6 1 8 3 S A Y I L I K A N U N

Bu kısımda amme alacaklarının tahsilinde ülkemizde 6183 sayılı Kanundan önce uygulanmış olan Tahsili Emval Kanunu hakkında kısa açıklamalar yapılacak, kanunun değiştirilmesini gerektiren nedenlerden sonra 6183 sayılı Kanun hakkında açıklamalara geçilecektir.

I. AMME ALACAKLARININ TAHSİLİNDE TAHSİLİ EMVAL KANUNU DEVRESİ

Osmanlı İmparatorluğu döneminde amme alacaklarının

---

(7) R.G. T. 28.7.1953, No: 6183, s.8469.

tahsili bir türlü düzene sokulamamıştır. Tanzimat döneminde başlayan çalışmalar sonucu 5 Ağustos 1909 tarihinde amme alacaklarının tahsiline ait özel esasları kapsayan Tahsili Emval Kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanunun tahsil konusunda kapsadığı hükümleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

"Amme alacakları, mal sandığı, tahsil şubesi ve tahsildarlara makbuz karşılığında ödenir. Kanunlarında belli edilen taksit ve ödeme zamanlarında borçlarını ödemeyenlerin defteri düzenlenerek 10 gün süre ile asılır. Bu süre geçtiği halde borç ödenmezse borçlunun menkul ve gayrimenkul malları haczedilerek zorla tahsil yoluna gidilir. Görünürde malı bulunmayan ve fakat borcunu nakden ödeyebilecek durumda olduğu ihtiyar kurulunun mazbata-sıyla sabit olan borçlular bir ay müddetle hapisle tazyik olunur."(8) denilmek suretiyle cebren tahsile ilişkin belirleme yapılmıştır.

Tahsili Emval Kanunu uygulamada yetersiz kalmış ve çeşitli yöntemlerle genişletilmesi yoluna gidilmiştir.

Ancak bu genişletme çıkarılan yeni kanunlarda Tahsili Emval Kanununa atıflar yapılarak başlamış, hatta

---

(8) Recep TURGAY, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümleri ve İzahları, İstanbul, 1954, s.10.

devletten başka il özel idarelere, belediyelere ait bir takım alacakların özel kanunlarında da atıflar yapılmak suretiyle sürdürülerek kanun çok dağınık bir görünüme bürünmüştür.

Cumhuriyet döneminde de Tahsili Emval Kanununa çeşitli ek hükümler getirilerek boşluklar doldurulmaya çalışılmış fakat tüm çalışmalara rağmen ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Yeniden yürürlüğe giren her vergi kanununda tahsile ilişkin konularla ilgili çeşitli hükümler koyulma zorunluluğu duyulmuştur.

Bütün bunlar Tahsili Emval Kanununun yetersizliğini ortaya koymuş ve bu şartların ışığında "amme alacaklarının tahsil ve kovuşturulmasını sağlayacak bir kanunda, ödeme ve zorla tahsil muamelelerini düzenleyecek çeşitli hükümlerden başka amme alacaklarının rüchanlığı, af, terkin, ret meseleleri, muvazaaları önliyecek tedbirler, üçüncü kişilerin sorumluluk dereceleri, teminat istemi, mal bildirimini, takibin geciktirilmesi ve durdurulması, kamu idarelerinin borçlunun iflâsını isteyebilmeleri, icra dairelerince yapılan kovuşturmalara katılma, konkordato tekliflerini kabul vs. gibi bir kovuşturma sistemi kurulmasını"(9) öngören bir kanun çıkarılması ihtiyacı duyulmuştur.

---

(9) A.g.e., s.11.

Tahsili Emval Kanunu ve ekleri yukarıda belirttiğimiz gibi özel bir kovuş turma sistemi kurmak konusunda yetersiz olmasının yanısıra koyduğu ödeme ve kovuşturma sistemi zamanın ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalmıştır.

Borçlular amme alacaklarının ödenmesinde kullanılan modern ödeme yöntemlerinden mahrum kalmışlardır.

Amme borcunu zamanında ödemeyen borçlular hakkında uygulanan ihtar, haciz, satış ve hapisten oluşan yöntem geri alınmıştır.

Her borçluya bir ödeme emri göndermek yerine borçluların isimlerinin cetveller halinde belli mahallerde asılması dağınıklık ve karışıklıklara neden olmuştur.

İşte tüm bu nedenlere dayalı olarak bu gün halen yürürlükte olan 21.7.1953 tarih ve 6183 sayılı "Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun" çıkarılmıştır.

II. AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN

1. 6183 SAYILI KANUNUN ÇIKARILMASINDAN GÜDÜLEN AMAÇ

Bir bütçe yılı içinde tahsili zorunlu olan amme alacakları özel hukuk ilişkilerinden doğan alacakları özel hukuk ilişkilerinden doğan alacaklardan içerik itibariyle farklıdır. Bu nedenle amme alacaklarının takip ve

tahsilinde genel takip sisteminden ayrı, kolay, seri ve etkin tahsil yöntemlerini içeren bir takip sisteminin geliştirilmesine gerek duyulmuştur.

Kanun tasarısının gerekçesinde amme alacaklarının ödenmesinde ve zorla tahsilinde uygulanması gereken ilke ve esaslar şöylece sıralanmaktadır:

i. Amme alacağını ödemekle mükellef olanlara ödeme bakımından her türlü kolaylığı göstermek.

Amme idaresindeki borç kavramı ile, özel hukuk sahasındaki borç kavramları birbirinden farklı olaylardır. Özel hukuk sahasındaki bir alacaklıyı borçlunun borç ödendikten sonraki durumu alakadar etmez.

Oysa amme idaresine vergi, resim, harç mükellefiyeti ile borçlu olanlar, kamu idaresinin devamlı gelir kaynağını oluştururlar. Bu nedenle kamu idaresi kamu borçlusunun borç ödendikten sonraki durumunu da gözönüne almak durumundadır. Amme gelirlerinin sürekliliğini korumak açısından bu husus önem taşır.

Bunun yanısıra devletten devamlı ve dengeli bir şekilde yapılması beklenen amme hizmetlerinin finansmanını sağlayan ve her yıl bütçe dönemi içerisinde tahsil edilmesi gereken kamu alacağının da uzun dönem amme borçlusunun elinde bulundurulmasına imkân yoktur.

Bu nedenle amme alacaklarının tahsil sistemi bu iki unsur gözönünde bulundurarak dengeyi sağlamak durumundadır.

ii. Amme alacağının tahsili için modern tahsil yöntemleri kullanmak.

Amme alacağının gerekli görüldüğünde takside bağlanarak alınması, af, terkin gibi esasların kabulü, mükelleflerin vergi ödemeleri için belli ve sabit yerlerin belirlenmesi; bunun yanısıra çekle, bankalar, postaneler aracılığı ile ödeme yapılabilme gibi modern yöntemlerin kabulü esası getirilmiştir. Vergi ödeme formalitelerinin azaltılması, zorla tahsile ait süratli ve etkili hükümlerin mevzuata dahil edilmesi modern takip ve tahsil esaslarını oluşturmaktadır.

Çok zor durumda olan ve iyiniyetli mükelleflere şiddetli kovuşturma yöntemlerine başvurmadan önce kanuni taksit süreleri dışında daha uzun taksit imkanları sağlanmıştır.

Aciz haline düşen mükelleflere uygun şartlarla tecil esasları getirilmiştir.

Uygulamada ödeme emri müessesesi getirilmiştir.

Şahsi kefalet de kabul edilerek modern bir anlayışa yönelinmiştir.

iii. Borçlu mükellefin "hepsen tazyiki" yönteminin uygulanmaması.

Alacak sebebiyle borçlunun hapsedilmesi günümüzde modern bir tahsil ve takip yöntemi sayılmamaktadır. Bu

nedenle borç için hapis esası prensip olarak kaldırılmıştır. Borçlunun hapis tehdidi ile baskı altında tutulması mal beyanında bulundurmamak amacına yöneliktir. İcra-İflas Kanununun kabul ettiği genel prensibe bağlı olarak hapis borçlunun takip esnasında yalan mal beyanında bulunması, takibata engel olması durumunda sözkonusudur.

Yoksa bunun dışında amme gelirini sağlayan amme borçlusunu hapisle cezalandırarak iktisadi faaliyetini engellemek uygun bir araç olarak kabul edilemez.

iv. Amme idarelerinin alacaklarının "emniyet" altında bulundurulması, kolay ve seri bir şekilde tahsil edilebilmesi.

Modern tahsil yöntemlerine göre borçlunun lehine çeşitli kolaylıklar sağlanmasına paralel olarak amme idaresinin alacaklarını güvenceye alacak tedbirler de saptanır.

Bunların başında amme alacaklarına üstünlük tanınması, amme alacaklarına karşılık teminat istenmesi, borçluların süratli bir şekilde kovuşturulmasını sağlayan yöntemler yer alır.

2. AMME ALACAKLARININ TAHSİLİ HAKKINDAKİ KANUNUN KAPSAMINA GİREN VE DIŞINDA KALAN KAMU ALACAKLARI

Bir amme alacağının 6183 sayılı Kanuna göre takip edilebilmesi için bazı şartları taşıması gerekir. Bu şartlar A.J.A.T.U.H.K.'un 1. maddesine göre şöylece sıralanabilir:

"i. Alacak devlete, il özel idarelerine veya belediyelere ait olmalıdır.

ii. Maddede sayılan vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri uygulamasından doğan bir alacağı olmalıdır.

iii. Yada yukarıda sözkonusu alacakların takip masraflarından doğan bir alacak olmalıdır."(10).

Bu sayılanların dışında özel kanunlarında Tahsili Emlal Kanununa göre tahsil edilmesi gereken alacaklar için de aynı kanun hükümleri uygulanacaktır.

Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

"Borçlanma Kanununa göre tahakkuk eden alacaklar, Milli Emlâk taksit bedelleri, mutemet avansları, kır bekçilerinin ücretleri, asker ailelerine yapılan yardımlar, ödünç para işlerinde faiz, çiftçi mallarının korunma bedelleri, ecrimisiller gibi alacaklardır(11).

---

(10) R.G. T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(11) Kemal AYKAÇ, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliğler, Ankara, 1974, s.71-72.

Belirlenen bu çerçeve içerisinde değerlendirilen bu alacakların tahsilinde uygulamada çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Nitekim konumuzla ilgili olarak Danıştaya aksetmiş ve karara bağlanmış bazı olaylar aşağıdaki gibidir:

Hazine mülkiyetindeki bir taşınmaz üçüncü şahıslarca nedensiz olarak işgal edilirse, işgal eden tarafından, Hazineye ödenmesi gereken paraya "ecrimisil" denilmektedir. Ecrimisil kararı mahkemece verilir ve Tahsili Emval Kanunu hükümleri çerçevesinde tahsil olunur. Bu ifadeye dayanılarak mahkemece hükmolunmuş bir ecrimisil için tanzim ve tebliğ edilmiş bir ödeme emrine, 6183 sayılı Kanunun birinci maddesi gerekçe gösterilerek itiraz edilmiştir. Ancak Danıştay ecrimisili iptal etmemiştir(12).

Yine bu konuya ilişkin Danıştayın vermiş olduğu bir karar şöyledir:

"Belediye gelirlerinden olan yer işgal ücreti, amme alacağı niteliğindedir."(13)

3. AMME ALACAĞININ TAHSİLİNDE TAKİP EDİLECEK SIRA

Amme alacağı tahsil edilirken belirli bir sıra takip edilmektedir.

---

(13) Servet ŞAMLIOĞLU-Yılmaz ÖZBALCI, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamalar, Ankara, 1984, s.11-12.

(14) A.g.e., s.12.

i. Cebren tahsilde:

Cebren tahsil ile ilgili 47. maddeye göre; "Amme alacağına karşılık cebren tahsil olunan paralar önce parayı tahsil eden dairenin takip konusu olan alacağının aslına, sonra ceza, faiz ve takip gibi fer'ilerine, amme alacağı teminatlı ise önce teminat bulunmayan kısımlara, artarsa borçlunun aynı amme idaresinin takibe iştirak etmiş olan diğer alacaklı tahsil dairelerine olan borçlarına aynı sıra gereğince mahsup edilir."(14) şeklinde açıklanmaktadır. Böylece cebren tahsilde bir sıralama • yapılmakta ve karışıklıklar giderilmektedir.

ii. Rızaen yapılan ödemelerde:

Amme alacağına karşı rızaen yapılan ödemeler tahsil edilirken aşağıdaki sıra takip edilir.

"- Daha önce zamanaşımına uğrayacak olana,

- Borçlar aynı tarihte zamanaşımına uğrayacaksa her borca borçla orantılı bir miktar,

- Teminatsız veya az teminatlı olana mahsup edilir."(15) denilerek A.A.T.U.H.K'un 47. maddesinde belirlenmektedir.

---

(14) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(15) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Buraya kadar Tahsili Emval Kanunu dönemini ve bu kanunun yetersizliğini, 6183 sayılı Kanunun çıkarılmasını, genel esasları ve amaçları, kanunun kapsamına giren alacakları genel hatları ile inceledik.

Şimdi alacağın cebren tahsili aşamasına geçebiliriz.

İ k i n c i B ö l ü m

A. A. T. U. H. K. H Ü K Ü M L E R İ Ç E R Ç E V E S İ N D E A M M E A L A C A K L A R I N I N C E B R E N T A H S İ L İ

B i r i n c i K ı s ı m

A. A. T. U. H. K. A L A C A K L A R I N C E B R E N T A H S İ L İ A S A M A S I V E Y Ö N T E M L E R İ

I. A.A.T.U.H.K. ALACAKLARIN CEBREN TAHSİLİNDE SÜRELER

1. AMME ALACAKLARININ ÖDEME ZAMANLARI

Bundan önceki bölümlerde amme alacaklarının cebren tahsiline dayanak teşkil eden "Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun" hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Bu bölümde ise amme alacağının cebren tahsili konusuna geçebiliriz.

Cebren tahsil kanuni ödeme süreleri içerisinde ödenmesi gereken amme alacağının ödenmemesi veya ödenmesinden kaçınılması halinde zorla alınmasıdır.

Cebren tahsile ilişkin hükümler özel hukukta "İcra ve İflas Kanunu", kamu hukukunda ise "Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun" çerçevesinde düzenlenmiştir.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 54. maddesinde alacağın ne zaman cebren tahsili yoluna gidileceği belirlenmiştir. Buna göre "ödeme müddeti içinde ödenmeyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur."(16) denilmektedir.

Belirtilen 54. maddenin birinci fıkrasının daha iyi anlaşılması için bazı amme alacaklarının özel kanunlarında belirlenmiş olan ödeme zamanlarını incelemek yerinde olacaktır.

2. AMME ALACAKLARININ ÖZEL KANUNLARINDA BELİRTİLEN ÖDEME ZAMANLARI

A. Gelir Vergisi

Gelir Vergisi Kanununun 117. maddesinde ödeme süreleri;

---

(16) R.G. T. 28.7.1953, No: 6183, s.8469.

"Yıllık beyanname ile bildirilen gelir üzerinden tahakkuk ettirilen Gelir Vergisi Mart, Haziran ve Eylül aylarında, götürü usulde tespit edilen ticari kazançlar ile serbest meslek kazançları üzerinden tahakkuk ettirilen Gelir Vergisi ise Nisan, Ağustos, Kasım aylarında olmak üzere üç eşit taksitte ödenir. Ancak kazançları götürü usulde tespit edilen ticari ve mesleki kazanç sahiplerinden takvim yılı içinde işe başlayanlar, o yıla ait Gelir Vergisini bir sonraki yılın Gelir Vergisi taksitleriyle birlikte üç eşit taksitte ödeyebilirler.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı gelirlerinin büyük bir kısmını zirai kazanç teşkil eden mükellefler hakkında lüzum görülen hallerde üç taksitten fazla olmamak üzere belli üretim bölgeleri ve ziraat ürünlerine göre özel ödeme zamanları tayin edebilirler."(17) şeklinde belirlenmiştir.

Götürü usulde tespit edilen ücretlerin vergisinin ne zaman ödeneceği G.V.K.'nun 118. maddesinde şu şekilde belirlenmiştir. Buna göre;

"i. Ötedenberi işe devam edenlerde, yıllık verginin yarısı bütçe yılının ikinci, diğer yarısı sekizinci ayında,

ii. Bütçe yılının birinci yarısı içinde işe başlayanlarda, yıllık verginin yarısı verginin karneye yazıldığı

---

(17) R.G., T.31.12.1982, No: 2772, s.17915.

ayda, diğ er yarısı bütçe yılının sekizinci ayında,

iii. Bütçe yılının ikinci yarısı içinde iş e başla-
yanlarda, verginin karneye yazıldığı ayda ödenir."(18)

Gelir Vergisi Kanununun 119. maddesinde; "94 ve
96'ıncı maddeler gereğince yapılan vergi tevkifatı, vergi
kesenler tarafından beyanname verecekleri süre içinde
bağlı buldukları vergi dairesine yatırılır. Ancak
94'üncü maddenin 8 numaralı bendinde yazılı kazanç ve
iratların dağıtılmaması halinde yapılacak vergi tevkifatı;
biri beyanname verme süresinde, diğ erleri Kurumlar Vergi-
sinin ikinci ve üçüncü taksitleriyle birlikte olmak üzere
üç eşit taksitte ödenir."(19) denilmektedir.

Gelir Vergisinin 120. maddesine göre ise, "Münferit
beyanname ile bildirilen kazançların vergisi beyanname
verme süresi içinde vergi dairesine ödenir."(20)

B. Kurumlar Vergisi

Kurumlar vergilerini Nisan, Temmuz ve Ekim aylarında
olmak üzere üç eşit taksitte öderler. Hesap dönemleri
Maliye Bakanlığınca tayin olunan mükellefler ise birini

---

(18) R.G., T.28.2.1963, No: 202, s.11343.

(19) R.G., T.31.12.1982, No: 2772, s.17915.

(20) R.G., T.31.12.1960, No: 193, s.10700.

beyannamenin verildiği ayda, diğerini ise bu ayı takip eden üçüncü ve altıncı ayda olmak üzere üç eşit taksitte öderler.

Tasfiye ve devir halinde tasfiye ve devir beyannamesini verme süresi içinde ödeme ile ilgili vergi dairesine yapılıır. Bu durumda ilgili kurumun tahakkuk etmiş vergileri de bu dönem içerisinde ilgili vergi dairesine ödenir.

Bu hususlar Kurumlar Vergisi Kanununun 40 ve 42. maddelerinde belirlenmiştir(21).

C. Katma Değer Vergisi

Katma Değer Vergisi, K.D.V.K.'nun 41/1'inci maddesine göre, beyanname verme süresi içinde ödenir. Beyanname verme süresi ise vergilendirme dönemini takibeden ayın 25'inci günü akşamıdır(22).

İthal edilen mal ve hizmetler üzerinden alınan Katma Değer Vergisi ise, gümrük vergisi ile aynı zamanda ödenecektir.

K.D.V.K.'nun 46. maddesinde yatırımlarla ilgili bir husus bulunmaktadır. "Bilindiği üzere yatırımların

---

(21) R.G., T.31.12.1982, No: 2773, s.17915.

(22) R.G., T. 2.11.1984, No: 3065, s.18563.

teşviki amacı ile Devlet Planlama Teşkilatı belli konu ve bölgede yatırım yapan müteşebbislere yatırım teşvik belgesi vermektedir. Yatırım teşvik belgesinde gösterilen yatırım mallarının ithalinde ödenmesi gereken K.D.V. bu verginin fiilen indirilmesi mümkün olacağı tarihe kadar ertelenir. Bu ertelemede 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun süre ve tecil faizi ile ilgili hükümleri uygulanmaz. Fakat sözkonusu yatırım Devlet Planlama Teşkilatınca verilen teşvik belgesinde belirlenen şekilde gerçekleşmezse ertelenmiş olan vergi, tahakkuk ettiği tarihten itibaren 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48'inci maddesine göre tespit olunan ilgili yıllar için geçerli tecil faizleri % 50 zamlı uygulanmak suretiyle tahsil olunur. Bu erteleme süresince zamanaşımı işlemez."(23)

D. Emlâk Vergisi

Emlâk Vergisi Kanununun 30. maddesine göre, "emlâk vergisi birinci taksiti Mart, Nisan ve Mayıs aylarında, ikinci taksiti Kasım ayı içinde olmak üzere iki eşit taksitte ödenir."(24)

---

(23) R.G., T.2.11.1984, No: 3065, s.18563.

(24) R.G., T.27.7.1972, No: 1610, s.14258.

E. Veraset ve İntikal Vergisi

"Veraset ve İntikal Vergisi Tahakkukundan itibaren (5) yılda ve her yıl Mayıs ve Kasım aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir." denilmek suretiyle V.İ.V.K.'nın 19. maddesinde belirlenmektedir(25).

F. Motorlu Taşıtlar Vergisi

Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 9. maddesine göre, "vergi, taşıtların kayıt ve tescil edildikleri yerin vergi dairesine Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Yıl içinde kayıt ve tescil yapılması halinde vergi, o yıl için yıllık olarak kayıt ve tescil işlemlerinin tamamlanmasından önce tahakkuk ettirilerek ödeme süresi geçmiş olan taksitler derhal tahsil edilir. Şu kadar ki ilk altı aylık süre geçtikten sonra yapılacak kayıt ve tescil işlemlerinde, sadece ikinci altı aylık döneme ilişkin vergi tahakkuk ettirilerek tahsil edilir.

Devir ve temlik sebebiyle Ocak ve Temmuz ayları içinde yapılacak kayıt ve tescil değişikliğinde vergi, bu değişikliğin yapılmasından önce ödenir."(26)

---

(25) R.G., T. 15.6.1985, No: 3219, s.18785.

(26) R.G., T. 6.12.1984, No: 3088, s.18597.

G. Taşıt Alım Vergisi

Taşıt Alım Vergisi, kanununun 8. maddesine göre iktisap, ithal ve devir işlemlerinin bitiminden önce beyannamenin verildiği vergi dairesine ödenir(27).

H. Damga Vergisi

Damga Vergisi, D.V.K.'nin 20. maddesine göre; "kağıtlara pul yapıştırılması ve bu kanunda gösterilen hallerde basılı damga konulması veya makbuz verilmesi veyahut istihkaktan kesinti yapılması şekillerinden biriyle ödenir."(28)

Damga pulları ise kağıtların düzenlendiği anda üzerlerine yapıştırılır.

I. Vergi Cezaları

Bu husus Vergi Usul Kanununun 368. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre; "cezaya karşı vergi mahkemesinde dava açılmamışsa dava açma süresinin bittiği tarihten,

Cezaya karşı dava açılmışsa, vergi mahkemesi kararı üzerine vergi dairesince düzenlenecek ihbarnamenin ilgiliye

---

(27) R.G., T. 28.11.1980, No: 2346, s.17174.

(28) R.G., T. 11.7.1964, No: 488, s.12041.

tebliğ tarihinden,

Başlayarak bir ay içinde ödenir."(29)

İ. Para Cezaları

A.A.T.U.H.K.'nun 37. maddesine göre, para cezaları Maliye Bakanlığınca belirlenecek usule göre yapılan tebliğden itibaren bir ay içinde ödenir(30).

J. İkmalen ve Re'sen Salınan Vergilerde Ödeme Zamanı

V.U.K.'nun 112. maddesine göre; "ikmalen, re'sen ve idarece tarh olunan vergiler taksit zamanlarından evvel tahakkuk etmişse taksit süreleri içinde; taksit süreleri kısmen veya tamamen geçtikten sonra tahakkuk etmişse geçmiş taksitler tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde ödenir.

Mükellefin sonraki dönemlere ait vergileri aynı dönem içinde alınır. Memleketi terk edenlerin, ölenlerin veya benzeri haller dolayısıyla mükellefiyetleri kalkmalarının ikmalen, re'sen veya idarece tarh olunan vergileri tahakkuk tarihinden başlayarak bir ay içinde ödenir.

Bu fıkrada yazılı tahsil süreleri Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun mucibince teminat gösterildiği

---

(29) R.G., T.29.6.1982, No: 2686, s.17739.

(30) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

takdirde, Vergi Kanunu ile belli taksit zamanına kadar ve taksit zamanı geçmiş ise üç ay uzatılır.

Vergi mahkemesinde dava açma dolayısıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usûlü Kanununun 27'inci maddesinin 8 numaralı bendi gereğince tahsili durdurulan vergilerden taksit süreleri geçmiş olanlar vergi mahkemesi kararına göre hesaplanan vergiye ait ihbarnamenin tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir(31). Ayrıca ikmalen, re'sen veya idarece yapılan tarhiyatlarda;

i. Dava konusu yapılmaksızın kesinleşen vergilere kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin normal vade tarihinden itibaren son yapılan tarhiyatın tahakkuk tarihine kadar,

ii. Dava konusu yapılan vergilerin ödeme yapılmamış kısmına, kendi vergi kanunlarında belirtilen ve tarhiyatın ilgili bulunduğu döneme ilişkin normal vade tarihinden itibaren son yapılan tarhiyatın tahakkuk tarihine kadar,

Göçen süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında gecikme faizi uygulanır. Gecikme faizi de aynı süre içinde ödenir. Gecikme faizinin hesaplanmasında ay kesirleri nazara alınmaz.

Uzlaşılın vergilerde gecikme faizi, uzlaşılın vergi miktarına (a) fıkrasında belirtilen tarihten itibaren

---

(31) R.G., T.20.1.1982, No: 2577, s.17580.

uzlaşma tutanağının imzalandığı tarihe kadar geçen süre için uygulanır.

Dava açılması nedeniyle tahsili duran vergi ve cezalar mükellefler tarafından istenildiği takdirde dava-
nın devamı sırasında da kısmen veya tamamen ödenebilir."(32)

Yukarıda amme alacakları arasında önemli bir yer tutan bazı amme gelirlerinin ödeme dönemlerini inceledik.

Şimdi belirtilen ödeme dönemleri içerisinde ödenmeyen amme alacaklarının cebren tahsiline geçebiliriz.

II. AMME ALACAĞININ CEBREN TAHSİLİ ASAMASI

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 54. maddesinde bir alacağın ne zaman cebren tahsil olunacağı açıklanmıştır. Buna göre, kanunlarında belirtilen ödeme dönemleri içerisinde ödenmeyen amme alacağı tahsil dairesince cebren tahsil olunur.

Cebren tahsil şu yollarla yapılır:

i. Amme borçlusu tahsil dairesine teminat göstermişse teminatın paraya çevrilmesi yahut kefilin takibi.

ii. Amme borçlusunun borcuna yetecek miktardaki mallarının haczedilerek paraya çevrilmesi.

---

(32) R.G., T.11.12.1985, No: 3239, s.18955.

iii. Gereken hallerde borçlunun iflasının istenmesi.

Şimdi sırasıyla bu konuların açıklanmasına geçebiliriz.

1. AMME BORÇLUSUNUN TAHSİL DAİRESİNE TEMİNAT
GÖSTERMESİ VE TEMİNATIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Amme alacağının tahsilinin sağlam esaslara dayanması için alınmış çeşitli önlemler sözkonusudur.

Amme alacağının güvenceye alınmasını amaçlayan ve aşağıda belirteceğimiz durumlar sözkonusu olduğunda, amme borçlusundan teminat göstermesi istenir. Tahsil dairesi teminat gösterilmesi yerine, amme borçlusunun gösterdiği şahsi kefilî de kabul edebilir. Ancak bu tahsil dairesinin insiyatifine kalmış bir olaydır.

Aşağıda belirteceğimiz hallerde teminat gösterilmesi istenir:

A. İnceleme Elemanlarının İsteği Üzerine Teminat
İstenmesi

Hangi hallerde inceleme elemanının isteği üzerine teminat isteneceği 6183 sayılı Kanununun 9. maddesinde belirtilmiştir.

Buna göre; "V.U.K.'nun 344'üncü maddesinde sayılan kaçakçılık halleriyle, mükerrer 347'inci maddesinin bir

numaralı bendinde belirtilen hale temas eder bir amme alacağının salınması için gerekli muamelelere başlanmış olduğu takdirde vergi incelemesine yetkili memurlarca yapılan ilk hesaplara göre belirtilen miktar üzerinden tahsil dairelerince teminat istenmektedir."(33)

Uygulamada inceleme elemanının yazdığı ön rapora göre Defterdarlıktan ihtiyati tahakkuk kararı alınarak raporda belirtilen vergi aslı ve cezası için teminat istenmektedir.

Yine aynı kanunun 9'uncu maddesine göre, "Türkiye'de ikametgahı bulunmayan amme borçlusunun durumu amme alacağının tahsilinin tehlikede olduğunu gösteriyorsa"(34) teminat istenebilir.

Bu durumların dışında amme borçlusu,

- İşlerini tasfiye ediyor,
- Menkul ve gayrimenkul mallarını elinden çıkarıyor,
- Adresini saklıyor,
- Durumu iflasa gidiyorsa,

teminat istemek zorunlu olmaktadır.

---

(33) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(34) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

B. Kanunun Öngördüğü Hallerde İdarece Teminat
İstenmesi Yerine Re'sen İhtiyati Hacze Gidilmesi

İhtiyati haciz, ileride tahakkuk edecek olan veya henüz vadesi gelmemiş bulunan amme alacağının tahsil güvenliğini sağlamak üzere yapılan hacze "ihtiyati haciz" deniz(35).

Aşağıdaki belirtilen hallerden herhangi birinin bulunması durumunda amme idaresinin en büyük memurunun kararıyla, 6183 sayılı Kanunun 13. maddesi gereğince ihtiyati haciz hükümleri uygulanır.

"i. 9'uncu madde gereğince teminat istenmesini gerektiren haller varsa,

ii. Borçlunun belli ikametgahı yoksa,

iii. Borçlu kaçmışsa veya kaçması, mallarını kaçırmaması ve hileli yollara sapması ihtimalleri varsa,

iv. Borçludan teminat göstermesi istendiği halde belli müddetle teminat veya kefil gösterilmemiş yahut şahsi kefalet teklifi veya gösterdiği kefil kabul edilmişse,

---

(35) T.C. Maliye Bakanlığı, Gelirler Gen. Md., Bağımsız Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Kovuşturma Bölümü,
6. Kesim.

v. Mal bildirimine çağrılan borçlu belli müddet içinde mal bildiriminde bulunmamış veya noksan bildirimde bulunmuşsa,

vi. Hüküm kesinleşmiş bulunsun bulunmasın, para cezasını gerektiren fiil dolayısıyla amme davası açılmış ise,

vii. İptali istenen muamele ve tasarrufun mevzuunu teşkil eden mallar, bu mallar elden çıkarılmışsa elden çıkarmanın diğer malları hakkında uygulanmak üzere bu kanunun 27, 29, 30'uncu maddelerinin tatbikatını icabet-tiren haller varsa,"(36) teminat istenmesinden daha ağır bir yöntem olan ihtiyati haciz yoluna gidilmektedir.

Amme alacağının korunması ve tahsilini sağlama amacı taşıyan bu tedbirlerle, borçlunun malı kendi tasarrufundan alınarak idarece el konulmaktadır.

C. Tecil Talebinde Bulunulmasında Teminat İstenmesi

Kamu borcunun vadesinde ödenmesi veya haciz yoluna gidilmesi, haczedilmiş malların paraya çevrilmesi kamu borçlusunu çok zor duruma düşürecekse borçlu tarafından yazı ile istenmiş ve teminat gösterilmiş olmak şartıyla alacaklı kamu idaresi kamu alacağını iki yıla kadar faiz

---

(36) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

alınarak tecil edebilir(37).

A.A.T.U.H.K.'un 48'inci maddesine göre; borcunun tecilini talep eden, ancak bu talebi uygun görülmeyerek reddedilen borçlular sözkonusu borçlarını reddedilen borcun tebliği tarihinden itibaren idarece 30 güne kadar verilebilecek ödeme süresi içinde ödedikleri takdirde bu amme alacağı ödendiği tarihe kadar faiz alınmak suretiyle tecil edilir(38).

Tecil özel hukuktaki cebren tahsil hükümleri içinde yer almayan bir müessesedir. Burada iyi niyetli kamu borçlusunun korunması sözkonusudur.

Alacaklı amme idaresi tecil yapmak zorunda değildir. Borçlu tecil şartlarını taşısa bile, alacaklı amme idaresi amme alacağının tahsilinin tahsilinin borçluyu çok zor duruma düşüreceği hususunda kendisi takdir yetkisine sahiptir.

"Tecil yetkisi devlet alacaklarında bakanlarda, il özel idarelerinin alacaklarında valilerde, belediyelerin alacaklarında ise belediye başkanlarındadır. Maliye ve

---

(37) Aykut HEREKMEN-Kamil MUTLUER-Fazıl TEKİN-Fethi HEPER, Türk Vergi Mevzuatı 3, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 77, Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 24, s.435.

(38) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Gümrük Bakanı genellikle defterdarlara tecil konusunda belli bir tavana kadar yetki vermektedir. Tecilin yapılması için istenen teminat, asıl olarak ve ona eklenmiş alacakları karşılayacak kadar olmalıdır. Haciz yapılmışsa, haczedilmiş mal değeri teminat yerine geçer.

Tecilde taksit zamanları ve diğer koşullar tecile yetkili makamca saptanır.

Tecil koşullarına borçlu uymazsa, değerini yitiren teminatı yada hacizli malları tamamlamazsa tüm kamu alacağı tekrar ödenir duruma gelir."(39)

Tecil müessesesi iyiniyetli borçluların korunması yönünden gereklidir. 2 yıllık erteleme dönemi içinde borçlunun faaliyetlerini sürdürmesi ve ekonomik durumunu düzelterek yeniden vergisini öder hale gelmesi mümkündür. Ancak tecil müessesesi işletilirken incelemelerin iyi yapılması ve durumunu düzeltebilir ve gerçekten çok zor durumda olan borçlular için uygulamanın gerçekleştirilmesi gerekir. Çünkü mükellefin korunması kadar, amme alacağının tahsili de önemlidir.

D. Teminat Gösterilebilir Kıymetler

Teminat olarak gösterilebilir kıymetler A.A.T.U.H.K.'un 10'uncu maddesinde aşağıdaki şekilde sayılmıştır.

---

(39) HEBEKMEN-MUTLUER-TEKİN-HEPER, s.435.

Para, bankalar tarafından verilen teminat mektupları, hazine tahvil ve bonoları, hükümetçe belli edilecek milli esham ve tahvilat, ilgililer tarafından gösterilen ve alacaklı amme idaresince haciz varakalarına istinaden haczedilen menkul ve gayrimenkul mallar teminat olarak gösterilebilir(40).

E. Teminatın Paraya Çevrilmesi

Haczedilen her türlü malın satılarak paraya çevrilmesi A.A.T.U.H.K. hükümlerine göre yapılmaktadır.

Sözü edilen kanunun 56'ıncı maddesinde teminat olarak gösterilen malların paraya çevrilmesinden önce yapılması gereken ön işlemler belirlenmiştir.

Şöyle ki "karşılığında teminat gösterilmiş bulunan amme alacağı vadesinde ödenmediği takdirde borcun 7 gün içinde ödenmesi, aksi halde teminatın paraya çevrileceği veya diğer şekillerde cebren tahsile devam olunacağı borçluya bildirilir.

7 gün içinde borç ödenmediği takdirde teminat bu kanun hükümlerine göre paraya çevrilerek amme alacağı tahsil edilir."(41)

---

(40) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(41) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Amme borçlusunu amme idaresine olan borcunu 7 gün içinde öderse teminat kendisine iade olunur.

Ödenmemesi durumunda ise teminat olarak kabul edilmiş her türlü alacak ve hak satılır.

A.A.T.U.H.K.'nin 47 ve 74'üncü maddelerine göre, kamu alacağına karşılık cebren tahsil edilen paralar,

"i. Önce parayı tahsil eden dairenin takip konusu olan alacağının aslına,

ii. Sonra ceza, zam, faiz ve takip giderleri gibi fer'ilerine,

iii. Amme alacağı kısmen teminatlı ise önce teminatı bulunmayan kısımlara,

iv. Artarsa borçlunun aynı kamu idaresinin takibe iştirak etmiş olan diğer alacaklı tahsil dairelerine olan borçlarına, aynı sıra ile,

mahsup edilir."(42)

Haczedilerek paraya çevrilen malların bedelinden yukarıdaki sıraya göre amme alacağı tahsil edilir ve kalan kısım borçluya verilir.

---

(42) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

2. ŞAHSİ KEFİL GÖSTERİLMESİ VE KEFİLİN TAKİBİ

6183 sayılı Kanununun 10'uncu maddesinde belirtilen teminatları amme borçlusu gösteremezse, belli şartlar dahilinde tahsil dairesine şahsi kefil gösterebilir. Kefili kabul edip etmemek hususunda tahsil dairesi yetkilidir.

Kefalet teminat gayesi güden bir akittir ve şahsi teminat, niteliğindedir. Kefalet bir akittir ki, onunla bir kimse borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeyi alacaklıya karşı taahhüt eder(43).

Kefalet akdi yazılı olarak yapılmalı ve kefil olunan miktar açıkça belirtilmelidir. Kefil olan şahıs belli bir ödeme gücüne sahip olmalı, medeni hakları kullanma ehliyetine haiz bulunmalıdır.

Kefilin ölmesi halinde kefil olunan borç ortadan kalkmaz mirasçılara intikal ederek devam eder.

Asıl borç ortadan kalktığı anda kefalet borcu da sona erer.

Kefalet adi ve müteselsil olmak üzere ikiye ayrılır.

---

(43) Mesut ZALOĞLU, Amme Alacaklarının Korunması Yöntemleri, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1975, s.28.

"Adi kefalette; B.K.'nun 486'ıncı maddesine göre alacaklı kefil takip edebilmek için borçlunun borcunu ödeyemeyecek halde olduğunun veya borçlu aleyhine takibin çok müşkil ve masraflı olacağını ispat zorunluluğu vardır. Aksi halde kefil önce borçlu hakkında takibat yapılmasını bu takibat neticesiz kalırsa kendisinin takip edilmesini isteyen bir def'ide bulunabilir.

Müteselsil kefalette ise B.K.'nun 487'inci maddesine göre alacaklı asıl borçlu hakkında takibatta bulunmadan ve eğer asıl borç bir rehinle temin edilmişse rehini paraya çevirmeden önce de kefil takip edilebilir. Bu şekilde müteselsil bir mesuliyetin doğması için kefilin asıl borçlu ile beraber müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatı ile veya bu gibi bir sıfatla borcun ifasını taahhüt etmesi gerekir"(44).

Amme alacağının tahsilinde belirtilen şahsi kefalet A.A.T.U.H.K.'un 11'inci maddesine göre müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatı ile kefalettir(45).

Alacaklı tahsil dairesi bazı durumlarda bir şahsın kefilliğini yeterli görmeyebilir. Bu durumda birden fazla

---

(44) Burhan AYHAN, Amme Alacaklarının Cebren Tahsili Mevzuat ve Tatbikat, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1969, s.28.

(45) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

şahsın kefil gösterilmesini isteyebilir. Bu durumda müteselsil kefalet ve müteselsil borçluluk sözkonusudur. Alacaklı tahsil dairesi bu kefillerden herhangi birisinden kefalet edilen alacağın tamamını isteyebilme hakkına sahiptir. Alacaklı tahsil dairesi asıl borçluya başvurmadan önce kefillere başvurarak kovuşturmayaya gidebilir. Ancak normal koşullarda geçerli olan asıl borçluyabaşvurma, asıl borçludan amme alacağı tahsil olunamazsa kefile başvurmadır. Eğer amme borçlusu borcunu ödeyemezse amme alacağını ödeyen kefile bu borcu ödediğine dair belge verilir. Kefil bu belgeye dayanarak ödediği miktar için asıl amme borçlusuna rücu edebilir.

Alacaklı tahsil dairesi kefil ve yabancı kurumların mümessillerini asıl borçlu gibi takip eder.

Alacaklı tahsil dairesi asıl borçlu ile birlikte borcun 7 gün içinde ödenmesini aynı zamanda kefilden de ister. Kefil bu süre içerisinde borcu ödemekle yükümlüdür.

Kefil borcu ödemezse, kefalet ettiği borç için hakkında cebri-icra yoluna gidilir. Amme alacağı cebren tahsil olunur.

A.A.T.U.H.K.'un 14'üncü maddesine göre "ihtiyaten haczolunan mallar istenildiği zaman para veya ayın olarak verilmek ve bu hususu temin için malların kıymetleri depo edilmek yahut tahsil dairesinin bulunduğu mahalde ikâmetgah sahibi bir şahıs müteselsil kefil gösterilmek şartıyla

borçluya ve mal üçüncü şahıs yedinde haczolunmuşsa bir taahhüt senedi alınarak kendisine bırakılabilir."(46)

Bu madde ile hem tahsil dairesi, hem de borçlu korunmaya çalışılmıştır.

Bu uygulama ile borçlu maldan yararlanmaya devam edecek, tahsil dairesi de muhafaza ve taşıma külfetinden kurtulacaktır.

Haczedilen menkul malların muhafazası borçluya veya zilyede bırakılırsa kefil olan şahıs aynen asıl borçlu gibi sorumludur.

İ k i n c i K ı s ı m

A M M E A L A C A K L A R I N I N T A H S İ L İ N D E H A C İ Z A Ş A M A S I, İ F L A S Y O L U İ L E T A K İ P V E K O N K O R D A T O

I. AMME ALACAĞININ HACİZ YOLU İLE TAKİBİ

Haciz; borcunu ödemeyen borçlunun mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince saptanan borçlu veya üçüncü kişiler elindeki menkul malları ile gayrimenkullerden alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarına

---

(46) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

tahsil dairesince el konulmasıdır(47).

Hacizden amaç amme borçlusunu cezalandırmak değil, amme alacağını tahsil etmektir. Bu nedenle alacak cebren tahsil olunurken borçluya en az zararı dokunanların seçilmesi gerekir.

Bu amaca yönelik olarak 6183 sayılı Kanun borçluya ait malların haczini sıralama yöntemi izlemiştir.

Amme alacağının haciz yolu ile tahsiline geçmeden önceki safhaları burada gözden geçirmek yararlı olacaktır.

1. ÖDEME EMRİ SAFHASI

A. Ödeme Emri

Ödeme emri, amme alacağını vadesinde ödemeyen borçluya 7 gün içerisinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları gereğini bildiren yazılı bir belgedir.

Ödeme emri icrai takibat açısından son derece önemli bir safhadır. Ödeme emrinin amme borçlusuna tebliği icra takibatının başlaması demektir. Amme alacağı ödeme emrinin tebliğinden itibaren 7 gün içinde ilgili tahsil dairesine ödenmez yada mal bildiriminde bulunulmazsa,

---

(47) T.C. Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Kovuşturma Böl. 32205.01.

alacak tahsil edilinceye yada mal bildiriminde bulunurken gerçeğe uygun bildirimde bulunmak zorundadır. Aksi halde hapisle cezalandırılması sözkonusudur.

A.A.T.U.H.K.'un 114. maddesine göre; "kendisine ödeme emri tebliğ olunan ve malı olmadığı yolunda bildirimde bulunan amme borçluları bu bildirim ile birlikte veya bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde:

- En son kanuni ikametgah ve iş adreslerini,
- Varsa devamlı mükellefiyetleri bulunan diğer tahsil dairelerini ve amme idarelerini ve bunlardaki hesap ve kayıt numaralarını bildirmek, nüfus kayıt suretini vermek mecburiyetindedir.

Bu görevi geçerli bir özre dayanmadan zamanında yerine getirmeyenler sulh işlerine bakan mahkemelerce bir aya kadar hapis veya 100 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar."(48)

Bir yıl içinde borçluyabirden fazla ödeme emri tebliğ edilebilir. Borçlu her ödeme emrine mal bildiriminde bulunmak zorundadır.

B. Yabancı Ülkelerdeki Borçlulara Ödeme Emri Tebliği

Ödeme emrinin borçluyatebliği icra takibatının

---

(48) R.G., T. 28.7.1953, No: 6183, s.8469.

başlaması demektir. Yabancı ülkede o ülke kanunları geçerli olduğundan borçluya ödeme emri tebliğ olunamaz. Ancak bu durumdan yabancı ülkede bulunan kamu borçlusunun vergilendirilmeyeceği sonucu çıkarılmamalıdır.

"Ödeme emri tebliği Dışişleri Bakanlığı, elçilik yada konsolosluk aracılığı ile borçluların rızaen ödemeleri hususunda talepte bulunarak yapılabilir. Bu imkan da mevcut değilse posta ile tebliğ yapılamıyorsa, yabancı memleketlerde bulunanlara tebliğ yapılmasına imkân bulunmazsa V.U.K.'nun 103'üncü maddesi uyarınca ilân yolu ile tebliği yapılır(49).

Ödeme emri icrai takibatın en önemli safhasıdır. Takibat işlemlerinin başlangıcıdır. Ödeme emirlerinin zamanında düzenlenip, mükellefe postalanması gerekir.

C. İlân Yolu İle Tebliğ

İlân yolu ile tebliğ V.U.K.'nun 104'üncü maddesi uyarınca aşağıdaki şekillerde yapılabilir.

"- İlân ilgili vergi dairesinin bulunduğu yerin belediye sınırları içinde çıkan bir veya daha fazla gazetede yayınlanır. Gazete çıkmayan yerlerde mutata vasıtalarla yapılır.

---

(49) AYHAN, s.32.

- İstanbul Belediye sınırları dışındaki yerlerde ilân yolu ile yapılan tebliğin konusu on milyon lirayı aşan vergi veya cezasına ilişkin olduğu takdirde ilan ayrıca Ankara ve İstanbul'da çıkan bir gazetede yayınlanır.

Tebliğ olunacak evrakın örnekleri yabancı memlekette bulunan mükellefin bilinen adresine ayrıca posta ile gönderilir."(50)

Yabancı ülkelerdeki amme borçlularına ise uluslararası anlaşmalar yolu ile tebliğ yapılmalı ve borçlular takip edilmelidir.

D. Ödeme Cetveli

Belediye sınırları dışında bulunan borçlulara ödeme emirleri muhtarlıklarca tebliğ edilir. A.A.T.U.H.K.'un 55'inci maddesine göre, ödeme emirlerinin muhtarlığa verildiği tarihten itibaren 15 gün içinde tebligat yapılmadığı takdirde ödeme emirleri tebliğ edilmemiş borçluların isimleri ödeme emri hüküm ve mahiyetindeki bir "ödeme cetveli" aracılığı ile borçlular borçlarını ödemeye veya mal bildiriminde bulunmaya çağrılırlar. Ödeme cetvelinin bir örneği köy ihtiyar kurulu kapısına, bir örneği de köyde herkesin görebileceği umumî bir yere 10 gün süreyle asılarak tebliğ edilir. Ödeme cetvelinin asılması köy muhtarlı-

---

(50) R.G., T.10.1.1961, No: 213, s.10703.

ğınca ilan olunur. Cebren tahsil ve takip işlemleri ödeme cetvelinin indirilmesi tarihinde başlamış olur(51).

Bu on günlük sürenin bitmesinden itibaren amme borçlusu köylüler 7 gün içinde ya borçlarını ödemeli yada mal bildiriminde bulunmalıdırlar.

Mal bildiriminde bulunacak malı olmadığını bildiren borçlular A.A.T.U.H.K.'nun 114'üncü maddesindeki bilgileri vermek zorundadırlar.

Aksi halde bir aya kadar hafif hapis veya 100 liraya kadar hafif para cezasına çarptırılırlar.

E. Borçluya Ait Mallar Üçüncü Sahısların Elllerinde
Bulunursa:

Borçluya ait mallar borçlunan elinde olmayıp, üçüncü şahıslarda olabilir. Bu durumda borcunu vadesinde ödemeyen borçluya ait malı elinde bulunduran üçüncü şahısların bu malları 7 gün içinde bildirmeleri istenir. Bu zorunluluğu yerine getirmeyenler A.A.T.U.H.K'un 113'üncü maddesi hükmüne göre 15 günden 6 aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılırlar(52).

---

(51) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, §. 8469.

(52) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s. 8469.

F. Ödeme Emrine Karşı Dava Açılması

Amme borçlusunun ödeme emrine itirazı borcu olmadığı veya kısmen ödediği, yada zamanaşımına uğradığı yolunda olur. Dava konusu tahsil aşamasına gelmiş alacaklar için sözkonusu olur.

A.A.T.U.H.K.'un 58'inci maddesinde bu konuya açıklık getirilmiştir. Amme borçlusu borcun bir kısmına karşı dava açıyorsa borcun dava açılan kısmını açıkça belirtmelidir. Aksi halde dava konusu geçersiz olacaktır.

Ödeme emrine karşı dava açan borçlu, bu kanuna göre teminat gösterdiği takdirde takip işlemleri dava konusu borç miktarı için ve Vergi Mahkemesince bu konuda karar verilinceye kadar durdurulur.

Vergi Mahkemesi bu davaları en geç 7 gün içinde karara bağlamak mecburiyetindedir.

Amme borçlusu davasında tamamen veya kısmen haksız çıkarsa davanın reddolunduğu kadar amme alacağı % 10 zamlı tahsil edilir.

Vergi Mahkemelerinin vermiş oldukları kararlar kesindir.

Kendisine ödeme emri tebliğ edilen amme borçlusu, bu ödeme emrindeki borcunun tamamını dava konusu yapmışsa mal bildiriminde bulunmaz. Davanın reddi kararının kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde mal bildiriminde bulunmak mecburiyetindedir.

Borçlu borcun bir kısmına karşı dava açmışsa dava açmadığı kısma ait borcu için süresinde mal bildiriminde bulunmak zorundadır(53).

Burada şu konuyu açıklamak yararlı olacaktır. Ödeme emrine itiraz edildiğinde takip ve tahsil işlemleri durmayacak devam edecektir.

G. Mal Bildirimi

A.A.T.U.H.K.'un 59'uncu maddesine göre; "Mal bildirimi, borçlunun gerek kendisinde, gerekse üçüncü şahıslar elinde bulunan mal alacak ve haklardan borcuna yetecek miktarın, nevini, mahiyetini, vasfını, değerini ve her türlü gelirlerini veya haczi mümkün mal veya geliri bulunmadığını ve yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna nazaran borcunu ne suretle ödeyebileceğini yazı ile veya sözle tahsil dairesine bildirmesidir(54).

Köylerde mal bildirimi muhtarlıklara da yapılabilir.

Borçlu ödeme tebliğinden itibaren 7 gün içinde ya borcunu ödeyecek yada mal bildiriminde bulunacaktır. Borçlunun haczedilecek malı olmadığını bildirmesi de mal bildirimi hükmündedir.

---

(53) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(54) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Borçlunun bildirdiği malların borcu karşılama-
yeterli olup olmadığının takdiri tahsil dairesine aittir.
Tahsil dairesi borçlunun bildirdiği malları yetersiz görürse
ilave mal bildirimini talebinde bulunabilir.

Ancak bu talep ikinci bir ödeme emri ile değil
yazı ile veya şifahen yapılır.

Tahsil dairesi amme alacağının tahsilinde haciz ve
satış yoluna giderken mutlaka borçlunun mal bildiriminde
gösterilen mallarını haczetmesi zorunlu değildir. Ancak
bu işlemler esnasında amme borçlusuna en az zararı olan-
ların seçilmesi gerekir.

Tahsil dairesi mal bildiriminde gösterilenler dışında
borçlunun diğer mallarını paraya çevirebilir.

Burada tahsilat esnasında kolay satılacak malların
seçilmesi esastır.

Ancak bu işlemler sırasında amaç amme alacağını
tahsil ederken borçluyu da en az düzeyde zararlı kılacak
malların seçimidir. Bu nedenle alacak garantiye alınırken
amme borçlusunu da en az düzeyde etkileyecek seçimin
yapılması esastır.

Kanunun borca yetecek miktarda mal bildirilmesini
esas almakla beraber, maddede borçlunun her türlü gelirle-
rinin ve yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarının ve buna
göre borcunu ne suretle ödeyebileceğinin de bildirileceğini
hükme bağlamaktadır.

Bu bildirim mecburiyeti borca yetecek kadar mal bildiriminde bulunulmaması halinde oluşur. Şu halde borca yetecek miktarda mal bildiriminde bulunabilenler bunu bildirecekler, bulunamayanlar borca yetmeyen mallarını veya malları olmadığını ve ayrıca yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna nazaran borçlarını nasıl ödeyebileceklerini de bildireceklerdir ki, ancak burada tabir caiz ise bir servet beyanı sözkonusudur(55).

Borçlu mal bildiriminde, ücret, tazminat, haksız fiilden, iki taraflı mukaveleden ve mirastan doğan alacaklarını, hisse senetlerini, rehin ve hapis haklarını gösterecektir(56).

Mal bildirimi yazılı ve sözlü olarak yapılabilir. Mal bildiriminde bulunulduğunu belgelendirmek için tahsil daireleri yada muhtarlıklarca bir makbuz verilir.

H. Mal Bildiriminde Bulunulmaması Hali

A.A.T.U.H.K.'un 60'ıncı maddesine göre "borçlu kendisine ödeme emri tebliğ edildiğinden itibaren verilen 7 günlük müddet içerisinde borcunu ödemediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde, mal bildiriminde bulununcaya kadar bir defaya mahsus olmak ve üç ayı geçmemek üzere hapisle cezalandırılır.

---

(55) ŞAMLIOĞLU-ÖZBALCI, s.385.

(56) AYHAN, s.38.

Hapisle tazyik kararı, ödeme emrinin tebliğini ve 7 günlük maddetin bitmesini takiben tahsil dairesinin yazılı talebi üzerine icra tetkik mercii hakimi tarafından verilir.

Bu şekilde vücut bulan hapisle tazyik kararları tahsil dairelerince Cumhuriyet Savcılıklarına bildirilir bildirilmez derhal uygulanır."(57)

Bu hapis kararı borçdan dolayı değildir. Borçluya mal beyanında bulunmaya zorlamaya yöneliktir. Yani borçlu hapis uygulanmasından önce mal bildiriminde bulunursa hapsedilmez.

Hapsedildikten sonra mal bildiriminde bulunursa derhal serbest bırakılır.

Borçlunun malı olmadığını bildirmesi de mal bildirimini hükmündedir.

Ancak bu durumda A.A.T.U.H.K.'un 114'üncü maddesi gereğince "borçlunun malı olmadığına ilişkin bildirimle birlikte veya bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde en son ikâmetgah ve iş adreslerini ve varsa mükellefiyetlerinin bulunduğu diğer tahsil dairelerini ve amme idarelerini ve buradaki hesap ve kayıt numaralarını bildirmek ve nüfus kayıtlarının bir suretini de vermek mecburiyetinde-

---

(57) R.G., T. 28.7.1953, No: 6183, s.8469.

dirler. Bu görevi yerine getirmeyenler sözkonusu maddenin son fıkrası uyarınca sulh işlerine bakan mahkemece bir aya kadar hafif hapis veya 100 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar. 115'inci madde gereğince bu suçlar alacaklı amme idaresinin o mahaldeki en büyük memurunun ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığınca takip edilir."(58)

I. Mal Edinme ve Mal Artırma

A.A.T.U.H.K.'un 61'inci maddesine göre kendisine ödeme emri tebliğ edilmiş amme borçluları eğer hiç malı olmadığını veya borca yetecek miktarda malı bulunmadığını göstermişse, fakat sonradan mal varlığında yada mevcut gelirlerinde bir artış olursa durumu mal edinme veya artırma tarihinden başlamak şartı ile 15 gün içerisinde alacaklı tahsil dairesine yazı ile veya sözlü olarak bildireceklerdir. Tahsil daireleri kendilerine yapılan bu tür bildirimler için borçluya pulsuz bir makbuz verirler(59).

A.A.T.U.H.K.'un 112'inci maddesine göre bu şekildeki mal edinme ve mal artmalarını belirtilen süre içerisinde bildirmemek nedeniyle amme alacağının tahsiline engel olmuş veya tahsilini zorlaştırmış olanlar 1 aydan 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Mal edinme ve

---

(58) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(59) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

artmalarını belli olan süre içinde bildirmeyen borçluların hakkında gerekli takibat yapılmak üzere isimleri alacaklı amme idaresinin o mahaldeki en büyük memuru tarafından Cumhuriyet Savcılığına bildirilir(60).

Şimdi amme alacağının zamanında ödenmemesi durumunda tahsil dairesince yapılan takibin bir diğer aşaması olan haciz konusuna geçebiliriz.

2. HACİZ

"Haciz borcunu ödemeyen borçluların kendi elinde veya üçüncü şahısta bulunan menkul ve gayrimenkul malları ile alacak ve haklarından, alacağın asıl ve fer'ileri ile takip masraflarına yetecek miktarın adli ve idari makamlar tarafından hususi kanunlarında gösterilen şekil ve esaslar dairesinde borçlu ve üçüncü şahsın elinden alınması muamelesidir."(61)

Haczi mümkün olan malların hepsi borcu karşılayacak miktara kadar haczolunabilecektir. Ancak bunlardan satılmayanlar borçluya geri iade edilecektir. Yani haciz yolu ile takipte borçlunun mal bildiriminde göstermiş olduğu malların haczedilmesi şart değildir. Tahsil dairesi re'sen yaptığı araştırma sonucunda borçlunun kendi elindeki ve

---

(60) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(61) AYKAÇ, s.214.

üçüncü şahıslar elindeki mallarını tespit ederek haczedebilir. Ancak borçlu tarafından başkasının olduğu beyan veya üçüncü şahıs tarafından ihtiyaten haciz veya istihkak iddia edilmiş bulunan malların haczi en sonraya bırakılır(62).

Bunun yanı sıra tahsil dairesi haciz esnasında amme idaresi ile borçlunun menfaatlerini mümkün olduğu kadar korumak zorundadır. 62'inci maddenin son fıkrası ile belirlenen bu durumun haciz esnasında gözönünde tutulması gerekir.

Tahsil dairesi haciz esnasında borçlunun mal bildiriminde bildirdiği mallarla bağlı değildir. Tahsil dairesi hacizde gerekirse mal bildiriminde bulunan malları bir tarafa bırakarak tamamen kendi tespit ettiği malları haczeder. Hacizde tahsil dairesi belli bir sırayı da takip edebilir, fakat tüm bu işlemlerde borçlunun istekleri gözönüne alınmalıdır.

Genel olarak hacizde takip edilecek sıra şöyledir:

i. İlk olarak borçluya ait alacakların ve hakların haczi, borçlu üzerinde haciz işleminin yarattığı psikolojik olumsuz etkiyi hafifletmek açısından yararlı olacaktır.

ii. İkinci olarak menkul malların haczi uygun olacaktır.

---

(62) ŞAMLIOĞLU-ÖZBALCI, s.394.

iii. Daha sonra gayrimenkul mallar haczedilir.

Gayrimenkul malların haczinde Őu husus gözönünde bulundu-
rulmalıdır. Borçlu borcunun tamamına yetecek kadar menkul
mal veya vadesi gelmiş sağlam alacak gösterirse gayrimen-
kul üzerindeki haciz devam ettirilerek gösterilen menkul
veya alacak haczedilir. Bu husus A.A.T.U.H.K.'nun 62'inci
maddesinde açıklanmaktadır(63).

Ancak borçlunun mal bildiriminde veya mal edinme ve
artmalarında yanlış beyanda bulunduğu saptanırsa, yukarıda
belirtmiş olduğumuz husus gözönüne alınmaksızın gayrimenkul
haczi yoluna gidilir.

iv. Yukarıda sayılan mallar amme alacağını karşıla-
mazsa, borçlunun başkasına ait olduğunu söylediği ve üçüncü
şahıslar tarafından ihtiyaten haciz ve istihkak edilmiş
malları haczedilir.

Borçlunun amme borcuna karşılık bir intifa hakkı
veya paylaşılmamış bir miras veya iştirak halinde tasarruf
olunan malları varsa A.A.T.U.H.K.'nun 63'üncü maddesi borç-
lunun rızasına lüzum olmadan bu malların paraya çevrilebi-
lir hale getirilmesi için tahsil dairesine yetki vermiştir.
Tahsil dairesi bu malların paraya çevrilmesini genel hüküm-
ler çerçevesinde yapacaktır(64).

---

(63) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

(64) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Tahsil dairesi bu gibi malları satmak yerine onların iradeleri ile amme alacağının sağlanması yoluna gidebilir.

Paylaşılmamış bir miras payının haczinde tahsil dairesi kendisini mirasçı yerine koyarak mahkemeye başvurur. Mahkemenin yapmış olduğu paylaşırma işlemi borçlunun hissesine isabet eden kısmı ayırıp, haczeder ve paraya çevirmek suretiyle kamu alacağı tahsil edilir.

"Bir diğer husus iştirak halinde mülkiyetin sözkonusu olduğu bir maldaki borçlunun payının ayrılması ve bu payın haczedilmesidir.

Bilindiği gibi Medeni Kanuna göre müşterek ve iştirak halinde mülkiyet sözkonusudur. Müşterek mülkiyette; bir malda bazı kişilerin belirli hisseleri vardır. Bu hisselerin 3'üncü kişilere mülk olarak verilmesi her zaman için mümkün olduğundan borçlunun müşterek mülkiyet halinde bir maldaki hissesi borcundan dolayı her zaman haczedilebilir. İştirak halinde mülkiyet ise, M.K. 629 ve 630'uncu maddelerinde düzenlenmiştir.

Burada her hissedarın hakkı belirli olmayıp malın tamamına saridir. Bu nedenle aksine hüküm olmadıkça anılan malın tasarrufu halinde bütün hissedarların oybirliği şarttır. Buradan da anlaşılıyor ki iştirak halindeki bir hissenin haciz olanağı yoktur. Ancak haciz koyan alacaklının o malın satış ve tasfiyesi sonucunda payına düşecek kısmından alacağını tahsil olanağı vardır.

Nitekim Temyiz Mahkemesi İcra ve İflas Dairesi Genel Kurulu'nun 14.4.1943 gün ve 48 esas, 115 karar sayılı içtihadı birleştirme kararı da bu merkezdedir."(65)

A.A.T.U.H.K.'un 64'üncü maddesine göre; "haciz işlemleri tahsil dairelerince düzenlenen ve alacaklı amme idaresinin mahallin en büyük memurluğunca tasdik edilen haciz varakalarına dayanılarak yapılır. Bu varakaların şekli ve içereceği bilgiler Maliye Bakanlığınca belirtilir."(66)

Belirtilen şekiller çerçevesinde düzenlenen haciz varakaları üzerine köylerde ve Köy Kanunu tatbik edilen bucaklarda menkul mal haczi köy ihtiyar kurulunca yapılır.

Haciz işlemlerinin bu şekilde açıklanmasından sonra hacze konu işlemlerin sırasına geçebiliriz.

A. Hacze Konu Mallarda İstihkak İddiaları

Önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi haciz alacağın tahsili için borçlunun mallarına el konulması işlemidir. Haciz işlemi açısından borçluya ait malların buldukları yer önemli değildir.

Dolayısıyla haciz esnasında mal kaçırma amacına yönelik olarak yada gerçek durumu ifade etmek için, borçlu

---

(65) ŞİRİN, s.57.

(66) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

kendisinde yada üçüncü kişilerde bulunan malların başkalarına ait olduğunu iddia edebilir.

Ayrıca haczedilen mallar üzerinde üçüncü şahıslar mülkiyet veya rehin şeklinde hak iddia edebilirler.

Bu nedenle haczedilen mallar paraya çevrilmeden önce bu tür anlaşmazlıkların çözümlenmesi gerekir.

Üzerinde hak iddia edilen malın borçlu veya üçüncü şahıs elinde olmasına göre çözüm şekli de farklılık göstermektedir.

a. Mal Borçlunun Elindeyse

Haciz esnasında öncelikle borçluya ait mallar haczedilir.

Ancak borçlu haczedilen malın üçüncü bir şahsa ait olduğunu iddia edebilir. Yada haczedilen malın rehin olarak kendisine bırakıldığını öne sürebilir. Yada üçüncü şahıs malın kendisinin olduğunu veya mal üzerinde rehin hakkı olduğunu iddia edebilir. Haczi yapan memur varsa bu tür iddiaları haciz tutanağına geçirir. Ve durumu taraflara bildirir.

Ayrıca tahsil dairesi haciz zaptını aldığı tarihten itibaren 7 gün içerisinde borçlu veya üçüncü şahıs tarafından yapılmış istihkak iddialarını inceleyerek iddiaların gerçek olup olmadığı hakkında bir karara varır.

A.A.T.U.H.K.'un 66'ıncı maddesine göre; "tahsil dairesi haciz zaptını aldığı tarihten itibaren 7 gün içinde iddiayı reddetmediği takdirde iddia kabul edilmiş sayılır. İddia haklı bulunmamışsa durum sözkonusu süre içerisinde iddia sahibine tebliğ edilir."(67)

İddia sahibi kendisine tebligat yapılmasından itibaren 7 gün içinde istihkak iddiasında ısrar etmelidir. Aksi halde durum sabitleşir. Bu süre geçtikten sonra istihkak iddiası gözönüne alınmayacağından haczedilen mallar paraya çevrilebilir hale gelir.

Tahsil dairesi istihkak iddiasını reddettikten sonra üçüncü kişi 7 gün içinde bu karara itiraz ederek iddiasında ısrar edebilir. Bu ısrar tahsil dairesince kabul edilmezse yada borçlu tarafından istihkak iddiasına itiraz edilirse üçüncü kişiye 7 gün içinde mahkemeye başvurusu gerektiği tahsil dairesi tarafından bildirilir.

Bu 7 gün içinde üçüncü şahıs dava açmak zorundadır. Aksi halde istihkak iddiasından vazgeçilmiş sayılır.

Bu 7 günlük süre içinde üçüncü kişi istihkak davası açar ve icranın ertelenmesi kararı alınır, istihkak davasına konu mal üzerinde takibat durur. Daha sonra mahkemenin vereceği karara göre işlemlere devam edilir.

---

(67) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Eğer borçlu elindeki rehinli bir mal haczedilmişse, rehin hacze mani değildir. Ancak malın satışından önce-likle rehin bedeli ödenir(68).

Borçlu ile birlikte oturan ailesi yada akrabası tarafından istihkak iddia ediliyorsa bu durumda mal borçlunun kendi elinde sayılır ve buna göre icrai takibata devam edilir.

b. Mal Üçüncü Kişinin Elinde Bulunuyorsa

A.A.T.U.H.K.'un 67'inci maddesinde bu durum açıklanmıştır.

Haczedilen mal borçlunun elinde olmayıp, o mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia eden üçüncü bir şahsın elinde olabilir. Bu durum haczi yapan memur tarafından haciz zaptına geçirilir. Tahsil dairesi bu duruma kanaat getirir, alacaklı anme idaresi de bu durumun kendisine bildirilmesinden itibaren 15 gün içinde dava açmazsa üçüncü şahsın istihkak iddiası kabul edilmiş sayılır. Söz konusu mallar üzerinde haciz kaldırılır(69).

İstihkak iddiaları cebren tahsilde önemli bir husus olup, uygulamada bu konuda sık sık uyuşmazlıklar çıkmaktadır. Böyle bir uyuşmazlıkta Danıştay'ın verdiği bir karar aşağıdaki gibidir.

---

(68) AYHAN, s.48.

(69) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Yükümlü haciz tutanağında "haczedilen malların tamamı eşime aittir. Kanuni hükümler içinde muamele gerekir." şeklinde bir istihkak iddiasında bulunmuş ve bu koşulla haciz tutanağını imzalamıştır. Ancak tahsil dairesi buna rağmen yükümlü haczedilen malların eşine ait olduğunu belgeleyemediğinden, haciz işleminden sonra herhangi bir işlem yapmamıştır. Oysa tahsil dairesinin bu durumda haciz zaptının alındığı tarihten itibaren 7 gün içinde, borçlunun haczedilen mallar üzerinde ilevi sürdüğü istihkak iddiasını reddetmesi gerekirdi. Tahsil dairesi istihkak iddiasını bu şekilde reddetmediğinden istihkak iddiası kabul edilmiş sayılır. Danıştay bununla yasaya uygun olmayan haciz işleminin iptaline karar vermiştir(13. Daire E.1978/501, K.1978/2467)(70).

Alacaklı amme idaresince açılacak davalarda İcra İflas Kanununun 99'uncu maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekir. Alacaklı amme idaresi davayı hem zilyede olan üçüncü şahısa karşı, hem de borçluya karşı açması gerekir. Yalnız zilyede karşı dava açılırsa, buna göre belirlenen sonuç borçluya hüküm ifade etmez.

Söz konusu dava bir sonuca bağlanıncaya kadar mallar paraya çevrilmeden bekletilir.

Dava sonucuna kadar haciz kalkar yada icraya devam olunur.

Amme alacağıının tahsilinde ortaya çıkan istihkak iddiaları, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Yukarıda belirttiğimiz gibi bu konu uygulamada karışıklıklara neden olmaktadır. Açılan davalar tahsilatı geciktirmekte, suiniyetli borçlular amme borcunun ödenmesini bu davalarla sürüncemede bırakabilmektedir. Bu nedenle bu iddiaların süratle karara bağlanması gerekir.

c. İstihkak Davalarında Yetkili ve Görevli Mahkeme ve Usul Hükümleri

İstihkak davalarına bakmaya haczin yapıldığı tahsil dairesinin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkilidir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 5464 sayılı Kanunla değişik 8'inci maddesi gereğince bu davalardan değer ve miktarı 500.000 liraya kadar olanlar sulh hukuk ve bu miktardan fazla olanlar Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülür(71).

İstihkak davalarında icrayı durdurarak vakit kazanmak isteyen suiniyetli mükellefler olabilir. Bu tür hareketlerinin önlenmesi için A.A.T.U.H.K.'un 68'inci maddesinin ikinci fıkrasında bir hüküm getirilmiştir.

Buna göre davacı takibin ertelenmesini istediği takdirde elinde bulunan mevcut delillerin içeriğine göre

---

(71) A.g.e., s.416.

ve olası zarara karşı yeterli teminat göstermelidir. Ancak teminat gösterilmesi şartı ile takip ertelenebilir.

İstihkak davası üzerinde takibin ertelenmesine karar verilir ve sonuçta dava reddedilirse dava konusunu teşkil eden hacze konu malın değerinin % 10'u tutarında tazminata hükmolunur(72).

Bu davaların temyiz edilmeleri mümkündür.

B. Amme İdareleri Arasında Hacze İştirak

Bir amme idaresinin diğer bir amme idaresinin haczine iştirak edebilmesi için iki şart gereklidir.

i. Hacze iştirak ettirilmek istenen amme alacağı, haciz tarihinden önce tarh ve tebliğ edilmiş ve tahsil edilebilir hale gelmiş olmalıdır.

ii. Daha evvel haczi yapılmış amme idaresinin haczedilmiş olduğu mallardan herhangi birini paraya çevirmemiş olmalıdır. Haczedilen mallardan herhangi birinin paraya çevrilmesi halinde hacze iştirak edilemez.

Hacze iştirak edilmişse, hacizli malın bedelinden öncelikle haczi yapan dairenin alacağı tahsil edilir. Kalan kısım hacze iştirak sırası ile diğer dairelere ödenir. Bu konuyu açıklamak için uygulamadan bir örnek vermek istersek:

---

(72) R.G., T.28.7.1953, No: 5183, s.8469.

İzmit Acısu Vergi Dairesi Götürü Gelir Vergisinden dolayı bir mükellefin otomobilini 24.3.1985 tarihinde haciz yapmıştır. Aynı mükellefin İzmit Belediyesine 30.10.1984 vadeli Meslek Vergisi borcu vardır. Acısu Vergi Dairesi hacizli malı paraya çevirinceye kadar İzmit Belediyesi hacze iştirak edebilir. İzmit Belediyesinin haciz tarihi olan 24.3.1985 tarihinden sonra gelen 30.4.1985 vadeli Meslek Vergisi için hacze iştirak edemez. Hacizli mal paraya çevrildiğinde ilk önce haczi koyan Acısu Vergi Dairesinin alacağı tahsil edilir. Bir miktar artarsa 30.10.1984 tarihli Meslek Vergisine mahsup edilmek üzere İzmit Belediyesine verilir(73).

C. Haczedilemeyecek Mallar

Hacizden amaç amme alacağının tahsil edilmesidir. Modern vergicilikte mükellefle idarenin işbirliği yapması, karşılıklı çıkarların gözetilmesi esastır. "Kazı bağirtmadan yolmak" deyimini günümüz vergicilik anlayışının açık bir ifadesidir.

Amme alacağının tahsili borçlunun tüm mal alacak ve haklarının elinden alınmasını gerektirmez. Tüm mal varlığı elinden alınan borçlu topluma yük olacağı gibi sorun da yaratabilir.

---

(73) Erdoğan ÖZ, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Açıklaması, İzmit, 1985, s.97.

Ayrıca borçlunun tüm varlığına el konulması devletin gelir kaynağının da kurutulmasına yol açacaktır.

Bu nedenlerle A.A.T.U.H.K.'un 70'inci maddesinde bazı mal ve hakların haczedilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Haczedilemeyecek mallar hakkında bazı genel kuralları vardır:

i. Borçlu haczedilmeyen bir malını, yerine yine haczedilmeyecek bir mal almak amacı ile satmışsa bu bedel haczedilmez.

ii. Bir mal üzerinde rehin hakkının bulunması haczine engel teşkil etmez.

iii. Borçlu ve ailesinin geçimi için haciz gününde belirlenen ve haczedilemeyecek olan miktar o günün ihtiyaçları gözetilerek saptanır.

Sonraki değişiklikler sonucu hacizden istisna edilen miktar artırılamaz.

iv. Tüzel kişilerin malları üyelerinin borçları dolayısıyla haczedilemez.

v. Haczi mümkün olmayan bir mal haczedilmişse mal paraya çevrilmemişse haciz kaldırılarak borçluya iade edilir. Paraya çevrilmişse tazmin yoluna gidilir.

Bu açıklamalardan sonra haczedilemeyecek malları A.A.T.U.H.K.'un 70'inci maddesine göre şöyle sıralayabiliriz:

"- Devlet malları ile hususi kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,

-- Borçlunun şahsı ve mesleği için gerekli elbise ve eşyası ile, borçlu ve ailesine gerekli olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası,

- Vazgeçilmesi kabil olmayan mutfak takımı ve pek uzunlu ev eşyası,

-- Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve taşıtlar ve diğer teferruat ve tarım aletleri; çiftçi değilse sanat ve mesleği için gerekli olan alet ve edevatı ve kitapları; arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük taşıt sahiplerinin ancak geçimlerini sağlayan taşıt vasıtaları,

- Borçlu veya ailesinin geçimleri için gerekli ise, borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,

-- Borçlu ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ile,

- Borçlu çiftçi ise ayrıca gelecek mahsul için gerekli olan tohumluğu,

- Borçlu bağ, bahçe veya meyve ve sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan bağ, bahçe ve bu işler için gerekli bulunan alet ve edevatı, malzemesi ve fide ve tohumluğu,

- Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan miktarda hayvan ile bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,

- Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara bağlanan emekli aylıkları ile, bu kabil kimsele-
rin dul ve yetimlerine bağlanan aylıklar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış ikramiyeleri,

- Bir yardım sandığı veya derneği tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan aylıklar,

- Vücut ve sağlık üzerine ika edilen zarar için tazminat olarak zarar görenin kendisi veya irat şeklinde verilen veya verilmesi gereken paralar. Örn.: Devletin hasta ve memura tedavi parası.... vb.

- Askerlik malullerine, şehit ve yetimlerine verilen harp malullüğü zammı ile, 1485 sayılı kanun gereğince verilen tekel beyiyeleri,

- Borçlunun haline münasip evi "ancak evin değeri fazla ise bedelinden haline münasip bir yer alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılabilir.

- Harcirah kanununa göre yapılan ödemeler.

- 2022 sayılı kanun uyarınca bağlanan aylıklar, haczedilemez."(74)

Ancak kanunla haczedilemeyecek mallar bu şekilde belirlenmesine rağmen, uygulamada anlaşmazlıklar ortaya çıkmakta ve konuya ilişkin Danıştayın çeşitli kararları bulunmaktadır.

Danıştay 13'üncü Dairesinin haczedilemeyecek mallara ilişkin vermiş olduğu bir karar şöyledir:

Uyuşmazlık ortağı bulunduğu bir kollektif şirketin vergi borcundan dolayı davacının yarı payla makili bulunduğu taşınmazın haczinin yasala uygun olup olmadığına ilişkindir.

Aynı borç dolayısıyla şirketin diğer bir ortağının da taşınmazı haczedilmiştir. Ancak sözkonusu taşınmaz ilgili şahsın diğer borçları dolayısıyla da haczedilmiştir. Dolayısıyla amme alacağının tahsili tehlikeye düşmektedir.

Davacının eşi ile birlikte 1/2 payla sahip bulunduğu taşınmaza 650.000 lira değer biçilmiştir. Davacının ortağı bulunduğu kollektif şirketin 147.240 lira vergi borcundan dolayı üzerine haciz konulan ve haczedilip haczedilemeyeceği tartışmalı olan taşınmazın satışa esas bedeli borçtan fazladır. Eşin payı ve artan miktarla yeni bir ev alınabileceği sonucuna varılarak dava reddedilmiştir. (13'üncü Daire E. 1979/1192, K. 1980/915)(75)

6183 sayılı Kanunla amme borçlusunu koruyucu bazı maddeler vardır. 70'inci maddede haczedilemeyecek mallar içerisinde 11'inci bentte "borçlunun haline münasip ev" denilmektedir.

Ancak evin bedeli yüksekse ve borçtan kalan miktarla yeni bir ev alınabiliyorsa bu durumda haciz ve satış işlemi gerçekleştirilir.

Nitekim amme borçlusunun durumunun gözönünde bulundurulması kadar, amme alacağının tahsili de önemli bir konudur.

D. Haczi Özellik Arzeden Mal ve Gelirler

Amme alacaklarının cebren tahsilinin ikinci yolu olan haciz işlemlerine konu bazı mal ve gelirlerin haczi özellik arzetmektedir.

a. Kısmen Haczedilebilen Gelirler

A.A.T.U.H.K.'un 71'inci maddesinde kısmen haczedilebilir gelirler sayılmıştır. Buna göre aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı ilama bağlı olmayan nafakalar, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamaz(76).

---

(76) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Burada tahsil dairesi borçlu ve ailesinin geçimine yetecek kısmı saptayarak kalan kısma haciz koyabilir. Burada sözkonusu edilen aileyi Türk törelerine göre geniş anlamda ele almak gerekir. Asgari ücreti aşmayan aylık gelirlerin onda birinden fazlası haczolunamaz.

Madde içerisinde ayrıca bir hüküm belirtilmediğinden yukarıda saydığımız gelirlere konan haciz bir yıl süreye tabi değildir. Borç bitinceye kadar devam eder.

b. Yetişmemiş Mahsullerin Haczi

Yetişmemiş mahsullerin haczi A.A.T.U.H.K.'un 72'inci maddesinde şu şekilde açıklanmaktadır; "mütemmim cüz kaidesinin bir istisnası olarak yetişmemiş her çeşit toprak ve ağaç mahsulleri yetişme zamanlarından 2 ay önce amme alacağı için haczedilebilirler. Ancak bir gayrimenkulün haczi sözkonusu olduğunda, haciz o gayrimenkulün hasılatını da kapsayacağından 2 ay sınırı gözetilmeksizin gayrimenkul haczedilebilir. 2 aylık sınırlama toprak ağaç ve mahsullerine aittir(77).

E. Çeşitli Malların Haciz Şekli ve Satışı

a. Menkul Malların Haciz ve Satışı

Her türlü menkul mallar özellikleri, değerleri haciz zaptında gösterilmek suretiyle haczedilirler.

---

(77) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

aa. Menkul Malın Haciz İşlemler

Amme alacağının tahsili için borçluya haciz memuru veya tahsildar gider. Haciz sırasında borçlu veya zilyed veya bunların vekilleri, işçileri, müstahdemleri yada aile efradından biri borçluyu temsilen bulunmalıdır.

Eğer bunlardan biri olmazsa gerek tahsil dairesi, gerekse ihtiyar heyeti tarafından yapılan çalışmalar sonucu bu kişilerden biri haciz esnasında bulunmazsa haciz gıyaben yapılır. Gıyapta yapılan hacizlerde zabıta memuru veya muhtar veya ihtiyar kurulu üyelerinden biri veya borçlunun yada zilyedin komşularından iki kişi bulundurulur.

A.A.T.U.H.K.'un 78'inci maddesine göre; "yapılan hacizler bir haciz zaptı ile tespit edilir. Düzenlenen haciz zaptında haciz varakasının tarih ve numarası, haczin yapıldığı yer, gün ve saat, haczedilen malların neler olduğu tahmin edilen değerleri, haciz sırasında bulunan kimseler varsa üçüncü şahısların iddiaları vesair gerekli hususlar belirtilir, hazır bulunanlarca imzalanarak haciz işlemleri tamamlanır.

Gıyapta yapılan hacizlerde düzenlenen zaptın bir örneği borçluya veya zilyede derhal tebliğ edilir.

Prensip olarak haciz güneş doğduktan batana kadar ve mesai günleri içinde yapılır. Ancak gece ve tatil günleri çalışılan yerlerde yapılan hacizler bu prensibin dışında kalmaktadır.

Yukarıda açıkladığımız şekilde fiilen haczi mümkün olmayan üçüncü şahıslar elindeki menkul mallar alacak ve haklar borçlu veya zilyed olan yada alacak ve hakları ödemesi gereken hakiki ve hükmi şahıslara kuramlara haciz tebliği suretiyle yapılır.

Bu yolla kendisine haciz tebliği yapılmış olan kimse borcu olmadığını, borçluya ait haczedilen malın kendisinde bulunmadığını, malın kusuru olmaksızın telef olduğunu haczin kendisine tebliği tarihinden itibaren 7 gün içinde tahsil dairesine yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bildirmediği takdirde hakkında A.A.T.U.H.K. hükümlerine göre takibat yapılır."(78)

Sözkonusu malları, alacak ve hakları elinde bulunduran şahıs tahsil dairesinin sınırları dışında ise bu durumda takibat ilgili yerdeki tahsil dairesince yapılır.

Haciz esnasında bir takım malların tespiti gerektiğinden, haciz memuru gerekli gördüğü takdirde kilitli ve kapalı yerlerin açılması zorunludur. Gerekirse bu yerler zorla açılarak hacze devam edilir.

bb. Haczedilen Malların Değerlenmesi ve Korunması

Amme alacağının tahsili amacıyla haczolunan malın değerlemesi haczi yapan memur veya köylerde ihtiyar kurulu tarafından yapılır.

---

(78) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Borçlunun isteği üzerine yada haczi yapan tarafından gerekli görüldüğünde her tür yönteme ve bilirkişilere başvurarak bunların fikirleri alınarak değer takdiri yapılır.

Borçlu değer biçirme talebini hacizden itibaren 3 gün içinde yapmalıdır. Çünkü hacizden itibaren 3 gün sonra haczedilen mal satışa çıkarılacaktır.

Bu şekilde haczedilen ve değer biçilen menkul mallar alacak ve haklar tahsil dairesince paraya çevrilinceye kadar korumaya alınır.

Bu koruma iki şekilde incelenebilir:

Bunlardan birincisi tahsil dairesince korunması mecburi olan menkul kıymetlerdir. A.A.T.U.H.K.'un 82'inci maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre; haczedilen para, kıymetli maden, mücevher, ticari senet, hisse senedi ve tahvil gibi menkul mallar kaybolmaları ve değiştirilmelerini önleyecek tedbirler alınmak suretiyle tahsil dairelerince korunur. Bunlar tahsil dairelerinin kasalarında yada bankada muhafaza altına alınabilir(79).

İkincisi **sair menkul malların** korunma şekline ilişkindir.

Sair menkul mallar tahsil dairesinin uygun göreceği bir yerde korumaya alınır. Haczedilen mallardan tahsil

---

(79) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

dairesinde korunması uygun görülenler bir tutanakla depo sorumlusuna teslim edilir.

Sair menkul malların taşıma ve depolamalarındaki güçlükler gözönüne alınarak güvenilir bir şahsın kefaleti altında bu malların borçluda bırakılmaları sözkonusu olabilir. Bu işlem borçlu ile tahsil dairesi arasındaki iyi ilişkileri geliştirmek açısından önemlidir. Ancak bu kolaylığın kötüniyet sahibi borçlulara gösterilmesi mümkün değildir.

Bu arada haczedilen rehinli malın güvenilir bir şahsın kefaleti altında rehin sahibinin elinde bırakılması uygundur.

Haczedilen menkul malların korunmasından tahsil daireleri sorumludurlar. Bunların kaybolmaları, çalınmaları, değiştirilmeleri durumunda tahsil daireleri sorumludurlar.

Borçlular, güvenilir şahıslar kendilerine bırakılan malı istendiği anda kendilerine teslim edildiği şekilde tahsil dairesine teslim etmek zorundadır. Aksi takdirde haklarında takibata geçilir.

cc. Satış İşlemleri

A.A.T.U.H.K.'un 84'üncü maddesi hükümlerine göre haczedilen menkul mallar haczin yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren üç ay içinde satışa çıkarılırlar(80).

---

(80) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Amme borçlusuna borcunu ödemesi için üç günlük bir süre verilmektedir. Ancak bozulma, çürüme vb. sebeplerle bekletilmesi mümkün olmayan yada değer kaybına uğrayabilecek mallar derhal paraya çevrilebilir.

Haczedilen menkul mallar belediye mezar salonları, Defterdarlık ve Vergi Dairelerinin bu iş için ayrılmış yerlerinde tahsil dairesince açık artırma ile ve peşin olarak satılır.

Malın bu yerlere taşınması masraflı ve külfetli ise hacizli mal borçlunun da izni alınmak suretiyle yerinde satılır. Ancak borçlu izin vermezse mal bilinen satış yerlerine taşınmak zorundadır.

Satılığa çıkarılan mal arttırma sonucunda üç defa bağrıldıktan sonra en çok arttırana satılır. Bedeli alınmadan mal teslim edilmez. Ancak bedelin ödenmesi için 3 günlük bir süre tanınabilir.

Haczedilen menkul mal belirlenen değerlerle satılmayabilir. Verilen bedel, biçilen değer % 75'inden aşağı olursa, yada mala alıcı çıkmazsa, ilk artırma tarihinden sonra 15 gün içinde belirli zamanlarda mal tekrar satışa çıkarılır.

Bu satışlarda artık belirlenen değer esas alınmaz. Verilen bedel ne olursa olsun mal satılır.

Haczedilen malların bazıları ise bekletilecek durumda değildir. Bekletildiğinde çürüyüp, bozulabilecek, değerini

kaybedecek mallar ilk ihalede verilen bedel ne olursa olsun elden çıkarılır.

Örneğin, amme borçlusunun borcundan dolayı bir kamyon tavuk etine haciz konulmuş olsun. Bu mal bekletilmeksizin ilk ihalede elden çıkarılır. Çünkü amme alacağı-
nın en etkin biçimde tahsil edilmesi esastır. Mümkün olduğu ölçüde alacak tahsil edilmeye çalışılır.

Menkul mallar ikinci kez arttırmaya çıkarıldığında da satılamazsa başka bir mahalle taşınır. Satış buradaki tahsil dairesine yaptırılır. Bu aşamada da satılamazsa yada taşıma bedeli fazlaysa 15 günlük sürenin sonunda pazarlıkla satılır.

Bu takdirde de satılmazsa mal borçluya geri verilebilir.

b. Gayrimenkul Malların Haciz ve Satışı

Amme alacağının tahsili amacıyla haczedilen gayrimenkuller de haciz varakalarına dayanılarak haczedilir.

aa. Haciz İşlemleri

Amme alacağının tahsili için yapılan takibat işlemleri sonucu haczedilen gayrimenkul sicil kayıtlarının bulunduğu tapu dairesine bildirilir. Eğer haczedilen gemi ise liman dairesine haczedildiği bildirilir.

Bu durumun ilgili dairelere bildirilmesi, gayrimenkul yada gemi üzerinde yapılacak tasarruflar açısından önemlidir.

Eğer gayrimenkul yada geminin sicil işlemleri yapılmamışsa tahsil dairesince yaptırılır. Gayrimenkulün haczi hasılatını da kapsar. Bu nedenle tahsil dairesi bu hasılatın toplanması idare ve işletilmesi işlemlerini yapmak için her türlü işlemi yapmak zorundadır. Borçlunun haczedilen gayrimenkul yada geminin gelirinden başka geliri yoksa, tahsil dairesi elde ettiği hasılatın bir miktarını borçluya verebilir. Böylece amme alacağı tahsil edilirken borçlu da korunmuş olur.

Gayrimenkulün haczi mutlaka satılmasını gerektirmez. Gayrimenkulün işletilmesinden sağlanan gelirlerle amme alacağı tahsil edilebilir.

Böylece hem amme alacağı tahsil edilmiş olur, hem de borçlunun çıkarları gözetilmiş olur.

A.A.T.U.H.K.'un 62'inci maddesine göre; kamu borçlusu gayrimenkul artırmaya çıkarılmadan önce borcuna yetecek kadar menkul mal veya vadesi gelmiş alacağı teminat olarak gösterirse mal üzerindeki haciz kaldırılır. Gösterilen teminat haczedilir, gayrimenkulün işletilmesi borçluya bırakılır. Böylece tahsil dairesi gayrimenkulün işletilmesine müdahale etmez(81).

---

(81) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

bb. Haczedilen Gayrimenkullere Değer Biçilmesi

Haczedilen gayrimenkuller satış komisyonlarınca açık artırma ile satılır. Satış komisyonu il ve ilçelerde en büyük mal memurunun veya görevlendireceği kişinin başkanlığında, belediye meclisi üyelerinden seçilmiş bir kişi ile, alacaklı amme idaresinin yetkili bir memurundan ve gayrimenkulün bulunduğu yer tapu sicil muhafızından oluşur.

Gayrimenkul veya geminin değerini bu komisyon belirler. Belirlemede bilirkişinin onayı alınır. Bu şekilde tespit edilen fiyat üzerinden satış işlemleri yürütülür.

cc. Satış İşlemleri

Haczedilen gayrimenkulün değeri belirlendikten sonra, satış işlemlerine geçilir. Gayrimenkullerin satış işlemleri satış komisyonlarınca, açık artırma yöntemi ile yapılır.

A.A.T.Ü.H.K.'un 93'üncü maddesine göre; alacaklı tahsil dairesi gayrimenkulün satışını, artırma tarihinden en az 15 gün önce başlamak şartıyla ilan eder. İlânda satışın nerede, nasıl yapılacağı, satışın yapıldığı gün, saat ve satılacak gayrimenkullerin özellikleri gösterilir. Bu ilânın bir örneği borçlu yada temsilcisine gönderilir(82).

---

(82) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Satış işlemlerinin gerçekleştirilmesinde ilân önemli bir olaydır. Yapılacak bu ilânların geniş kitlelere duyurulması amme alacağının tahsilini kolaylaştıracaktır.

İlan işleri tamamlandıktan sonra artırmaya katılacaklardan gayrimenkul için belirlenen değerin % 7,5'u oranında teminat alınır. Daha sonra artırmayla satış işlemine geçilir. Burada mal 3 defa yüksek sesle bağırıldıktan sonra en yüksek bedeli verene satılır. Ancak satış bedeli gayrimenkul için belirlenen bedelin % 75'inden az olmamalıdır.

Å.A.T.U.H.K.'un 97'inci maddesine göre artırmada teklif edilen bedel belirlenen rayiç bedelin % 75'ini bulmazsa en çok artıranın taahhüdü geçerli kalmak koşuluyla artırma 7 gün daha uzatılır. 7. gün en çok artırana satılır. Gayrimenkulü alan kişi bedeli belirlenen zamanda ödemezse ihale feshedilir. Gayrimenkul satış komisyonunca 7 gün süreyle artırmaya çıkarılır(83).

Birinci defada gayrimenkulü alan, fakat sonra vazgeçen yada bedelini ödemeyen kişi iki ihale arasındaki farktan ve diğer zararlardan sorumludur. İhale ve geçen günlerin % 5'i nispetinde bir ceza hesaplanır ve teminattan mahsup edilerek tahsil dairesince tahsil edilir.

Gayrimenkulün ihale edildiği sahibine bildirilir.

---

(83) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Haczedilen gayrimenkul birbirinden ayrılabilir parçalardan oluşabilir. Bu ayrılan kısımlar amme alacağını karşılanmasına yeterli oluyorsa, tahsil dairesi sadece bu kısmı satışa çıkarır. Böylece borçlunun gözetilmesi amaçlanmaktadır.

Ancak malın özelliği dolayısıyla borçlu malın tamamının satılmasını isteyebilir. Bu durumda malın tamamı satışa çıkarılır.

Amme alacağının tahsil edilmesi için haczedilen gayrimenkul bu aşamada da satılamazsa bir yıl içinde en az bir kere daha satışa çıkarılır.

Bu durumda da satılamazsa gayrimenkul devletleştirilir.

Bir yıl içinde borçlu yapılan masrafları, amme borcunu ve gecikme zammını öderse mal kendisine geri verilir.

Gayrimenkulün satışından bazı kimselerin çıkarı zedelenirse, bunlar ihalenin kendilerine tebliğinden itibaren 7 gün içinde ihalenin feshi için gayrimenkulün bulunduğu yerin icra tetkik merciine başvurabilirler. Bu kararlar 10 gün içinde temyiz olunabilir(84).

---

(84) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

F. Haczin Sonuçları

a. Haczedilen Mal Üzerinde Borçlunun Tasarrufu

Haciz işlemi borçlu ve alacaklıya bir takım sorumluluklar yükler. Borçlu alacaklı amme idaresinin iznini almadan hacizli mal üzerinde tasarrufta bulunamaz. Ancak o mal üzerinde alacaklı amme idaresi lehine işlem yapabilir. Örneğin, haczedilen bir ev kiraya verilemez, ancak badanası yapılabilir. Satılan bir otomobil kullanılamaz, ancak bakımı yapılabilir.

Haczi koyan amme idaresi borçluyu bu konuda uyarır, buna rağmen hacizli mal üzerinde tasarrufta bulunan borçlu Türk Ceza Kanununun 276'ıncı maddesine göre cezalandırılır.

b. Haczedilen Mal Üzerinde Üçüncü Şahısların Elde Edecekleri Haklar

A.A.T.U.H.K.'un 73'üncü maddesi iyiniyetli şahısları korumaya yöneliktir.

Haczedilen mal üzerinde iyiniyet sahibi üçüncü şahısların elde ettikleri haklar saklıdır(85). Ancak bu hak kötüye kullanıldığında mahkemece geçersizliğine karar verilir.

---

(85) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

c. Malların Paraya Çevrilmesi

Haczedilen menkul ve gayrimenkul mallar her çeşit alacak ve haklar satılmak suretiyle paraya çevrilir.

Satıştan elde edilen bedelden zor kullanma, ilan, haciz ve taşıma giderleri gibi takip giderleri düşülür, geriye kalan kısım borçlunun ödeme zamanı gelmiş veya muaccel olmuş borçlarına mahsup edilir. Artanı hacze iştirak etmiş başka daire varsa artan kısımdan önce bu dairelerin alacakları ayrıldıktan sonra kalan kısım borçluya geri verilir(86).

Satıştan sağlanan bedel, amme alacağından önce ödemesi gereken borçlarla, takip giderlerini geçmeyecekse, tahsil dairesi hacizli malın satışını erteleyebilir.

d. Aciz Hali

Amme alacağının tahsili için yapılan takip sonucunda, borçlunun haczedilecek malı olmadığı veya bulunan malların bedeli borcu karşılamadığı takdirde borçlu aciz halinde sayılır.

Bu durum A.A.T.U.H.K.'un 75'inci maddesine göre; "bu durumda yapılan takip safhaları ve mevcut borç miktarı bir aciz fişinde gösterilerek borçlunun dosyasına konulur."(87)

---

(86) ÖZ, s.105.

(87) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Aciz fişine bağılı alacaklar için, borçlunun yazı ile istemesi sonucu alacaklı amme idaresi teminat ve faiz aranmaksızın 2 yıl süre ile tecil imkanı vardır. Bu suretle iyiniyetli borçlulara serbest çalışma ve bir iş tutma imkânı sağlanmış olur(88).

Aciz halindeki borçlunun mali durumundaki değişimler zamanaşımı süresi içinde tahsil dairesince sürekli olarak yakından izlenir.

Ayrıca aciz halindeki borçlu mali durumundaki değişiklikleri, her türlü kazanç ve gelir artışlarını 15 gün içinde tahsil dairesine bildirmek zorundadır.

Aciz halinin saptandığı tarihten itibaren borçludan gecikme zammı talep edilmez.

Bu müessese amme borçlusunun korunmasına yöneliktir. Burada devletin amme borçlusunu koruması durumu söz konusudur.

II. İFLAS YOLU İLE TAKİP VE KONKORDATO

1. BORÇLUNUN İFLASININ İSTENMESİ

Alacaklı amme idareleri, amme alacağını borçlu rızası ile ödemezse, tahsil daireleri aracılığı ile cebren tahsil ederler.

---

(88) AYHAN, s.59.

Buna rağmen amme alacağı tahsil edilemezse borçlunun İcra ve İflâs Kanunu hükümleri çerçevesinde iflâsı istenebilir.

İflâs borçlarını ödeyemeyen borçluların bu durumunun mahkeme kararı ile tespit ve ilanıdır.

Ancak bir amme borçlusunun iflâsa tabi olabilmesi için tacir olması gerekir. Bu husus İ.İ.K.'nun 43'üncü maddesinde belirtilmiştir(89).

"Borçlunun iflâsının istenmesi;

- Borçlunun malûm ikâmetgahı olmaz, taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla kaçar, alacaklıların haklarını ihlâl eden hileli muamelelerde bulunur veya bunlara teşebbüs eder, yahut haciz yoluyla yapılan takip sırasında mallarını saklarsa,

- Borçlu ödemelerini tatil etmiş olursa,

- Teklif ettiği konkordatonun tasdik edilmesi veya sürenin kaldırılması, yahutta alacaklılardan birisi tarafından 7 gün içinde iflâsının talep edilmesi,

- İlâma müstenit alacak icra emriyle istenildiği halde ödenmemesi,

hallerinde mümkündür"(90).

---

(89) R.G., T.19.6.1932, No: 2004, s.2128.

(90) ŞANLIOĞLU-ÖZBALCI, s.513.

A.A.T.U.H.K.'un 110'uncu maddesine göre; "iflâs dairesi amme alacaklarının iflâs masasına geçirilmesini temin etmek için haklarında iflâs açılan kimseleri ve basit ve adi tasfiye şekillerinden hangisinin uygulanacağını bulunduğu yerdeki amme idarelerine zamanında bildirmek zorundadır." Burada sözkonusu tasfiye şekillerini açıklamak yerinde olacaktır.

i. Adi Tasfiye:

"İflâs durumu, iflâs dairesi tarafından ilân edilerek alacaklılar toplantıya çağrılır. İflâs memurunun yahutta muavininin başkanlığı altında toplanacak olan ilk alacaklılar toplantısında iflâs idaresi seçilir. İflâs dairesinin kontrolü altında çalışacak olan iflâs idaresi, iflâs masasının kanuni temsilcisidir. Tasfiyeye ait bütün işlerde bu sıfat ve yetkiyle hareket eder. Alacakları ve bunların sırasını belirler. Daha sonra alacakları kısmen veya tamamen kabul edilen alacaklıları ilân suretiyle toplantıya çağırır. İkinci alacaklılar toplanarak iflâs dairesinin yaptığı işler hakkında verdiği raporu inceler, iflâs idaresinin görevinde kalıp kalmaması ve masanın menfaati ile ilgili hususlarda karar verirler."

Bunun üzerine iflâs idaresi faaliyetlerine devam ederek masaya dahil olan mallarla alacak ve hakları paraya çevirip borçlarını paylaştırmak suretiyle tasfiyeyi sona erdirir ve bu şekilde biten tasfiye sonucunu bir rapor halinde iflâsa karar veren mahkemeye bildirir.

Mahkemenin bu rapor üzerine iflâsın kapanması hakkında vereceği karar gereğince iflâs kapanır. İflâs dairesi durumu kabul eder.

ii. Basit Tasfiye:

"Mevcut tahmin edilen bedeli adi tasfiye masraflarını karşılamayacak miktarda ise müflise ait mallarla alacak ve hakların paraya çevrilmesi ve borçların ödenmesi iflâs idaresi tarafından yapılır ve tasfiyenin kapandığı ilan olunur."(91)

Basit tasfiye işlemlerine ilgili tarafların İcra Tetkik Merciiine itiraz hakları vardır.

2. KONKORDATO

İflâsa tabi olsun veya olmasın mevcut malları ile alacakları, borcunun % 50'sini karşılayabilen borçlu her şahıs tetkik makamına müracatla konkordato talep edebilir.

Ancak A.A.T.U.H.K.'un 101'inci maddesinde belirtildiği üzere, "amme idaresi tarafından iflas talebinde bulunulsa bile onaylanan konkordato amme alacakları için mecburi değildir."(92)

---

(91) AYHAN, s.76-77.

(92) R.G., T.28.7.1953, No: 6183, s.8469.

Amme alacağı ödenmediği sürece konkordatonun mahkemece kabul edilmemesi gerekir. Buna rağmen konkordato mahkemece onaylanmış ve temyiz edilmeyerek kesinleşmişse alacaklı amme idaresi buhükme uymak mecburiyetinde olmadığından takip işlemleri devam eder.

S O N U Ç

Günümüzde modern devlet anlayışı içerisinde toplum refahının sağlanmasında devletin payı büyüktür. Gelişen teknikle birlikte kişilerin devletten bekledikleri hizmetler de artmaktadır.

Kamuya yönelik bu hizmetlerin gerçekleştirilmesinde en büyük finansman kaynağı ise vergi, resim ve harçlardan oluşmaktadır.

Türkiye'de devlet varidatı vergi, resim ve harç kanunları, nizamnameler, talimatnameler, Bakanlar Kurulu Kararları, devletlerarası anlaşmalar ve tebliğler ile tahsil edilmektedir.

Bu kadar geniş bir mevzuatın, tahsil hükümlerini kapsayan Amme Alacaklarının Tahsili Hakkındaki Kanunun, dolayısıyla amme alacaklarının cebren tahsil hükümlerinin mutlaka boşluk ve eksiklikleri olacaktır.

Nitekim uygulamada kanunda görülen boşluklar genel tebliğlerle doldurulmakta böylece kanunun uygulanmasında kolaylık sağlanmaktadır.

Genel olarak ele alındığında 6183 sayılı Kanun uygulama dönemi içerisinde mükellefler tarafından çok fazla eleştirilmemiştir. Yükümlüler kendi beyan ettikleri vergileri büyük oranda zamanında ödemektedirler.

Ancak inceleme elemanlarının yaptıkları incelemeler sonucu, ikmalen ve re'sen salınan vergilerle, cezalara ise itiraz etmektedirler.

Bu nedenle tahakkuk eden vergilerle tahsil edilen vergiler arasında oransal olarak eksi fark çıkmaktadır.

Bu da kanundaki cebren tahsile ilişkin hükümlerin vergi idaresince tam olarak uygulanmamasından doğmaktadır.

Ayrıca genelde uygulamada sorun çıkmamasına rağmen 6183 sayılı Kanunu şu konularda eleştirebiliriz.

Eleştirilerin en önemlilerinden birisi "ihtiyati haciz" uygulamasına ilişkindir. Haczedilen mal amme alacağının tahsilini güvenceye almakta, ancak mükellefin o mal üzerindeki tasarruf hakkını engellemektedir.

Bu konuyla ilgili olarak Danıştayda çok sayıda uyuşmazlık ortaya çıkmakta ancak uzayan nihai karar dönemi içerisinde mükellefin tasarruf edememe durumu devam etmektedir.

Haczedilen mallarla ilgili bu uyuşmazlıkların hızla çözümlenmesi mükellef ve vergi idaresi arasındaki ilişkileri düzeltecektir.

Ayrıca haczedilen malın amme borçlusunun diğer bir malı ile değiştirilebilmesi hükmü uygulanmalıdır. Uygulamada vergi idaresinin bu değiştirmeyi yapmadığı görülmektedir.

6183 sayılı Kanunun en çok uygulanan maddelerinden bir tanesi tecille ilgili olan 48'inci maddedir. Bu konuyla ilgili uygulamada uyuşmazlıklar çıkmaktadır.

Vergi dairesinin amacı tahsilatı en yüksek oranda tutmaktır. Ancak mükellefler vergi borçlarını çeşitli nedenlerle zamanında ödeyemeyebilirler. Bu durumda tecil hükümlerinden yararlanmaları sözkonusudur.

Ancak tecil kararının alınabilmesi için inceleme elemanlarının mükellefi incelemeleri gerekir. Bu incelemelerde objektif ölçüler bulunması ve tecil kararlarının hızla verilmesi gerekir. 2 yıl olan tecil süresi gerektiğinde uzatılabilmelidir.

Diğer bir husus cebren tahsilin önemli bir aşaması olan haciz ve satış yöntemlerinin geliştirilmesidir. Hacizli malların nereye nasıl taşınacağı ve muhafaza edileceği idareye bırakılmış bir yetkidir. Ancak kanunda bu yetkinin nasıl kullanılacağına ilişkin açık hükümler yoktur. Bu konuda açık hükümlerin olmaması vergi dairelerinin etkin

tatbikat yapmasını engellemektedir. Haczedilen mallar vergi dairelerine ait depolara ve kasalara hemen taşınmalı, bunların muhafazası sağlanmalıdır. Daha sonra bu hacizli mallar satış mahallinde süratle satılmalıdır. Satış işlemlerinde etkinliğin sağlanması ve kanunda belirlenen açık artırma koşullarının sağlanabilmesi için satış işlemi iletişim araçları ile geniş kitlelere iletilmeli ve satış işlemine oransal katılım artırılmalıdır.

Eleştiri konusu diğer bir madde, iflasa ilişkin 100 maddenin uygulama alanı bulamamasıdır. Çünkü tek maddede belirlenen iflâs hükümleri uygulamada yetersiz kalmaktadır.

Eksik bulduğumuz diğer bir husus ödeme emirlerine ilişkindir. Ödeme emri, cebren tahsilin başlangıcı, en önemli aşamasıdır. Uygulamada ödeme emirlerinin zamanında düzenlenememesi büyük kayıplara yol açmaktadır. Ödeme emirlerinin düzenlenmesindeki bu gecikmelerin önlenmesi için bilgi işlem makinalarının kullanılması gerekmektedir. Özellikle mükellef sayısı fazla olan illerde bu gerekli bir olaydır.

Nitekim Ankara ve İstanbul'da bu uygulamaya geçilmiş ve ödeme emirlerinin düzenlenmesindeki aksaklıklar ortadan kalkmıştır.

Bilgi işlem makinalarının kullanılmasının yanında, vergi dairelerine hacizli malların taşınması, muhafazası

için gerekli araç ve gereçler sağlanmalı, uygun satış mahalleri bulunmalıdır.

Vergi uygulamasında çalışan personelin eğitim durumu ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi tahsilatı artıracaktır.

Tüm bu çalışmalara paralel olarak modern çağ anlayışında pek çok sahada yararlanılan "sosyal psikolojiden" vergicilik alanında yararlanılması faydalı olacaktır. Mükelleflere verginin, vergi ödemenin bilinci iletişim araçları ile benimsetilirken vergi ödeme yükünün hissedilme derecesi azalacaktır.

F A Y D A L A N I L A N K A Y N A K L A R

- AYKAÇ, Kemal : Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Genel Tebliğler, Ankara, 1974.
- AYHAN, Burhan : Amme Alacaklarının Cebren Tahsili Mevzuat ve Tatbikat, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1969.
- ALANUR, Kenan : Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Teminat Hükümleri, İhtiyati Haciz ve İhtiyati Tahakkuk, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1971.
- AKMANSU, Mehmet : Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanununun Şerh ve İzahları, Ankara, 1954.

- AREN, Cengiz : Vergi Karşısında Ödevlilerin Davranışları, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1965.
- BİLGE, Necip : Bankacılar İçin Takip Hukuku Bilgisi, Ankara, 1975.
- BERKİN, Necmettin : Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, İstanbul, 1965.
- BULUTOĞLU, Kenan : Türk Vergi Sistemi Dersleri, İstanbul, 1982.
- BULUTOĞLU, Kenan : Türk Vergi Sistemi, Cilt 2, Ankara, 1975.
- ERGİNAY, Akif : Vergi Hukuku, İlkeler-Vergi Tekniği-Türk Vergi Sistemi, Ankara, 1981.
- HEREKMEN, Aykut-
MUTLUER, Kâmil-
TEKİN, Fazıl-
HEPER, Fethi : Türk Vergi Mevzuatı 3, Anadolu Ünivertiseti Yayınları No: 77, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 24, Eskişehir, 1986.
- KORAL, Tefvik : Tahsili Emval Kanunu, Vergi, Resim ve Harçlara Ait Tahsilat Hükümleri ve Tatbikatı, İstanbul, 1941.

- KURU, Baki : Bankacılar İçin İcra ve İflâs Hukuku Bilgisi, Ankara, 1983.
- OLGAÇ, Senai : Tatbikatta İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Hususi Kanunlar, İstanbul, 1954.
- ÖZ, Erdoğan : Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Açıklaması, İzmit, 1986.
- ÖZER, İlhan : Maliye Enstitüsü Konferansları, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 183, İstanbul, 1966.
- ÖZER, Doç.Dr. İlhan : Kamu Alacaklarının Tahsili Teorisi ve Türkiye'de Uygulaması, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Ens. Yay. No: 187, Ankara, 1979.
- ŞAMLIOĞLU, Servet-
ÖZBALCI, Yılmaz : A.A. Tahsil Usulu Hk. Kanun Yorum ve Açıklamaları, Ankara, 1984.
- ŞİRİN, Mehmet : Vergi Hukukunda ve Özel Hukukta Alacağın Cebren Tahsili, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1975.
- TURGAY, Recep : Amme Alacaklarının Korunması Yöntemleri, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1975.

ZALOĞLU, Mesut : Amme Alacaklarının Korunması Yöntemleri, Yayınlanmamış Bilim Raporu, İstanbul, 1975.

MAKALELER

ÇAKIR, Veysel : "Vergilerin Tecili Taksitlendirilmesi", VERGİ DÜNYASI, S.1, Ağustos 1981.

ŞENER, Hasan : "Kamu Alacaklarının Tahsilinde Gecikme Zammı Uygulaması", ÇÖZÜM, S.3, Mart 1983.

ŞENER, Hasan : "Tecil Taleplerinin Değerlendirilmesinde Yeni Uygulama ve Süreli Red", VERGİ DÜNYASI, S.35, Temmuz 1984.

ŞENER, Hasan : "6183 Sayılı Kanunun Sorunları ve Yapılan Son Değişiklikler", MALİYE DERGİSİ, S.70, Temmuz-Ağustos 1984.

YINANÇ, Tacettin : "Tecil Taleplerinin Kanuni Dayanağı ve İncelemede Dikkate Alınması Gereken Hususlar", VERGİ DÜNYASI, S.29, Ocak 1984.

----- : T.C. Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Kovuşturma Böl.

----- : Türk Vergi Kanunları 1987, 1. Cilt,
T.C. Maliye ve Gümrük Bakanlığı
Gelirler Genel Müdürlüğü.

----- : Türk Vergi Kanunları 1987, 2. Cilt,
T.C. Maliye ve Gümrük Bakanlığı
Gelirler Genel Müdürlüğü.

RESMİ GAZETELER:

- : R.G., T.19.6.1932, No: 2004, s.2128.
- : R.G., T.21.7.1953, No: 6183, s.8469.
- : R.G., T.31.12.1960, No: 193, s.10700.
- : R.G., T.28.2.1963, No: 202, s.11343.
- : R.G., T.28.11.1980, No: 2346, s.17174.
- : R.G., T.29.5.1981, No: 2464, s.17354.
- : R.G., T.29.6.1982, No: 2686, s.17739.
- : R.G., T.20.1.1982, No: 2577, s.17580.
- : R.G., T.31.12.1982, No: 2772, s.17915.
- : R.G., T.21.12.1982, No: 2773, s.17915.
- : R.G., T.6.12.1984, No: 3088, s.18597.
- : R.G., T.2.11.1984, No: 3065, s.18563.
- : R.G., T.15.6.1985, No: 3219, s.18785.

